

Η

ΑΡΧΗ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

5ο ΚΛΙΜΑΚΙΟ

Συνήλθε στην έδρα της την 22^α Ιουλίου 2020 με την εξής σύνθεση: Ευαγγελία Μιχολίτση, Πρόεδρος – Εισηγήτρια, Μιχαήλ Οικονόμου και Άννα Χριστοδουλάκου, Μέλη.

Για να εξετάσει την από 15/6/2020 Προδικαστική Προσφυγή με Γενικό Αριθμό Κατάθεσης (ΓΑΚ) - Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών ΑΕΠΠ 740/16.06.2020, της προσφεύγουσας με την επωνυμία «...» (εφεξής «προσφεύγουσα»), που εδρεύει στην «...», οδός «...», αρ. «...», νομίμως εκπροσωπούμενης.

Κατά της «...» (εφεξής «αναθέτουσα αρχή»), νομίμως εκπροσωπούμενης και

της παρεμβαίνουσας εταιρείας με την επωνυμία «...», που εδρεύει στην «...», οδός «...», αρ. «...», νομίμως εκπροσωπούμενης.

Με την υπό εξέταση Προδικαστική Προσφυγή η προσφεύγουσα επιδιώκει να ακυρωθεί η με αριθμό 347/2020 απόφαση της αναθέτουσας αρχής, με την οποία εγκρίθηκε το από 5.05.2020 Πρακτικό ΙΙ της Επιτροπής του υπόψη διαγωνισμού και ανακηρύχθηκε ως οριστικός ανάδοχος η παρεμβαίνουσα, να απορριφθεί η προσφορά της παρεμβαίνουσας, να κατακυρωθεί το έργο στην προσφεύγουσα «κατόπιν τήρησης της διαδικασίας», να διαταχθεί η επιστροφή του καταβληθέντος παραβόλου και κάθε άλλο νόμιμο.

Με την παρέμβαση η παρεμβαίνουσα επιδιώκει την απόρριψη της υπό εξέταση προδικαστικής προσφυγής.

Η συζήτηση άρχισε αφού άκουσε την Εισηγήτρια Ευαγγελία Μιχολίτση

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφτηκε κατά τον Νόμο

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

1. Επειδή, για την άσκηση της κρινόμενης προσφυγής έχει καταβληθεί σύμφωνα με τα άρθρα 363 του Ν.4412/2016 και 5 του ΠΔ 39/2017 νόμιμο e-παράβολο, ύψους ευρώ 6.250,00 ήτοι ειδικότερα, έχει εκδοθεί, πληρωθεί, δεσμευθεί και κατατεθεί e-παράβολο (βλ. παράβολο με αριθμό «...» με αποδεικτικό της Τράπεζας «...» της 12/6/2020 περί πληρωμής του ανωτέρω παραβόλου και εκτύπωση από την ιστοσελίδα της ΓΓΠΣ όπου το παράβολο φέρεται ως «δεσμευμένο» και αναφέρεται ως αυτόματης δέσμευσης).

2. Επειδή, με Διακήρυξη της Αναθέτουσας Αρχής προκηρύχθηκε ηλεκτρονική ανοιχτή διαδικασία για την επιλογή αναδόχου κατασκευής έργου με τίτλο «...», εκτιμώμενης αξίας 1.250.000 € πλέον ΦΠΑ και με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά, αποκλειστικά βάσει τιμής. Το πλήρες κείμενο της διακήρυξης αναρτήθηκε στις 8.01.2020 στο ΚΗΜΔΗΣ (Α.Δ.Α.Μ «...») και στο ΕΣΗΔΗΣ και έλαβε αριθμό Συστήματος «...». Στον εν λόγω διαγωνισμό συμμετείχαν καταρχήν επτά (7) οικονομικοί φορείς, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα με την α/α συστήματος «...» προσφορά της και η παρεμβαίνουσα με την α/α συστήματος «...» προσφορά της αντίστοιχα.

3. Επειδή, στις 27.01.2020 απεστάλη μέσω της λειτουργικότητας «επικοινωνία» του ηλεκτρονικού τόπου του διαγωνισμού (ΕΣΗΔΗΣ) προς όλους τους συμμετέχοντες ο κατάλογος των συμμετεχόντων, ο οποίος απεστάλη εκ νέου με κατάταξη των συμμετεχόντων κατά σειρά μειοδοσίας με τον αυτό τρόπο στις 30.1.2020, καταδεικνύοντας πρώτη σε σειρά μειοδοσίας την παρεμβαίνουσα με ποσοστό έκπτωσης 40,85 % και δεύτερη την προσφεύγουσα με ποσοστό έκπτωσης 37,58 % αντίστοιχα. Εν συνεχεία, και μετά την παροχή στις 31.01.2020 διευκρίνισης επί των δικαιολογητικών συμμετοχής από την παρεμβαίνουσα, κατόπιν σχετικού αιτήματος της αναθέτουσας αρχής αποσταλέν την προγενέστερη ημέρα (30.01.2020), κοινοποιήθηκε την 25.02.2020 μέσω της λειτουργικότητας «επικοινωνία» του διαδικτυακού τόπου του διαγωνισμού (ΕΣΗΔΗΣ) προς όλους τους συμμετέχοντες η με αριθμό 115/2020 απόφαση της αναθέτουσας αρχής, μετά του εισηγητικού πρακτικού Ι της αρμόδιας Επιτροπής, δυνάμει της οποίας αναδεικνύεται προσωρινή ανάδοχος της σύμβασης η παρεμβαίνουσα. Στις, δε, 9.03.2020 απεστάλη από την αναθέτουσα αρχή προς την παρεμβαίνουσα

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

μέσω της λειτουργικότητας «επικοινωνία» του διαδικτυακού τόπου του διαγωνισμού (ΕΣΗΔΗΣ) η αυθημερόν συνταχθείσα με αριθμ. πρωτ. «...» πρόσκληση με το κάτωθι ειδικότερο περιεχόμενο «Προκειμένου να προχωρήσουμε στην κατακύρωση του παραπάνω έργου, παρακαλούμε να υποβάλετε (στο πλαίσιο της σχετικής ηλεκτρονικής διαδικασίας σύναψης σύμβασης και μέσω της λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας» του συστήματος του ΕΣΗΔΗΣ) εντός δέκα ημερών (10) από της λήψης του παρόντος εγγράφου, επικαιροποιημένα όλα τα δικαιολογητικά που καθορίζονται στο άρθρο 23 παρ. 23.2 – 23.10 της διακήρυξης του έργου του θέματος, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 103 του Ν. 4412/16, σε συνδυασμό με την παρ. 4.2. του άρθρου 4 της διακήρυξης».

4. Επειδή, στις 13.03.2020 η παρεμβαίνουσα ανταποκρινόμενη στην ανωτέρω πρόσκληση απέστειλε μέσω της λειτουργικότητας «επικοινωνία» του διαδικτυακού τόπου του διαγωνισμού (ΕΣΗΔΗΣ) δικαιολογητικά κατακύρωσης μετά συνοδευτικής επιστολής, η οποία ανέφερε : « ..[...] Σε απάντηση της υπ' αριθμ. «...» πρόσκλησής σας για την υποβολή των δικαιολογητικών κατακύρωσης του έργου του θέματος σας υποβάλλουμε τα παρακάτω :1) Παρ. 23.3 Δικαιολογητικά μη συνδρομής λόγων αποκλεισμού άρθρου 22 Αα) Δικαιολογητικά παραγράφου Α.1, άρθρου 22 Ποινικά μητρώα μελών ΔΣ (κατά την ημερομηνία διαγωνισμού και κατά την υποβολή των δικαιολογητικών) β) Δικαιολογητικά παραγράφου Α.2, άρθρου 22 Φορολογική ενημερότητα, Ασφαλιστική ενημερότητα και Ενημερότητα τ. ΤΜΕΔΕΥ.Δ περί μη έκδοσης από το ΣΕΠΕ βεβαίωσης κλπ. Υ.Δ περί μη έκδοσης τελεσίδικης δικαστικής-διοικητικής απόφασης σχετικά με καταβολή φόρων -εισφορών γ,δ,ε) Δικαιολογητικά παραγράφου Α.4, άρθρου 22 Πιστοποιητικό πρωτοδικείου περί μη πτώχευσης, αναγκαστικής διαχείρισης κλπ. Πιστοποιητικό ΓΕΜΗ περί μη εκκαθάρισης και λύσης, Αποδεικτικό ΑΑΔΕ περί μη αναστολής επιχειρηματικών δραστηριοτήτων Υ.Δ. παραγράφου Α.4 άρθρου 22 για τις περιπτώσεις α έως θ και βεβαιώσεις ΤΕΕ των στελεχών ΜΕΚ περί μη επαγγελματικού παραπτώματος στ) Δικαιολογητικά παραγράφου Α.5& Α9, άρθρου 22 Βεβαίωση Μετοχολογίου –Πιστοποιητικό ΓΕΜΗ ονομαστικοποίησης μετοχών Υ.Δ. Ν. 1599/86 μη συνδρομής προϋποθέσεων εφαρμογής της παρ. 4 του άρθρου 8 του Ν 3310/2005 (εθνικός λόγος

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

αποκλεισμού) Υ.Δ. Ν. 1599/86 περί μη επιβολής ποινής αποκλεισμού με την κοινή υπουργική απόφαση του άρθρου 74 του Ν. 4412/2016 (παρ. Α.9 του άρθρου 22) 2) Παρ. 23.4 Δικαιολογητικά απόδειξης καταλληλότητας για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας του άρθρου 22.Βι) Βεβαίωση εγγραφής στο ΜΕΕΠ (ΛΙΜ τάξη 5η & Η/Μ τάξη 5η) 3) Παρ. 23.5 Δικαιολογητικά Οικονομικής και Χρηματοοικονομικής επάρκειας του άρθρου 22.Γι) Βεβαίωση εγγραφής στο ΜΕΕΠ (ΛΙΜ τάξη 5η & Η/Μ τάξη 5η) ii) Υ.Δ. για το Ανεκτέλεστο - Βεβαιώσεις Ανεκτέλεστο κλπ -Ενημερότητα Πτυχίου iii) Βεβαίωση ΣΑΤΕ iv) Υ Δ για το ακριβές αντίγραφο Ιδιωτικών εγγράφων 4) Παρ. 23.6 Δικαιολογητικά Τεχνικής και Επαγγελματικής Ικανότητας του άρθρου 22.Δι) Βεβαίωση εγγραφής στο ΜΕΕΠ (ΛΙΜ τάξη 5η & Η/Μ τάξη 5η) 5) Παρ. 23.8 & 23.9 Δικαιολογητικά σχετικά με τον έλεγχο νομιμοποίησης i) Πρακτικό ΔΣ περί έγκρισης συμμετοχής στον διαγωνισμό ii) Ενημερότητα πτυχίου για την απόδειξη εκπροσώπησης και νομιμοποίησης της εταιρείας iii) Πιστοποιητικό ΓΕΜΗ για την εκπροσώπηση της εταιρείας (με ισχύ κατά την ημερομηνία του διαγωνισμού και κατά την υποβολή των δικαιολογητικών) iv) Πιστοποιητικό ΓΕΜΗ –Γενικό..[.].».

5. Επειδή, στις 22.04.2020 κοινοποιήθηκε προς την παρεμβαίνουσα μετά σχετικού με αρ. 2/2002 της 22.04.2020 συνοδευτικού εγγράφου η από 14.04.2020 επιστολή της Επιτροπής Διενέργειας του διαγωνισμού με το κάτωθι περιεχόμενο : «Κατόπιν ελέγχου των δικαιολογητικών κατακύρωσης από την επιτροπή διαγωνισμού και προκειμένου να προχωρήσουμε στη σύνταξη του πρακτικού II του ηλεκτρονικού διαγωνισμού του παραπάνω έργου, παρακαλούμε να καλέσετε τον προσωρινό ανάδοχο «...» να υποβάλει επικαιροποιημένα τα δικαιολογητικά που καθορίζονται στο άρθρο 23 §23.2 – 23.10 της διακήρυξης του έργου του θέματος, σύμφωνα με την §1 του άρθρου 103 του Ν.4412/16, σε συνδυασμό με την §4.2 του άρθρου 4 της διακήρυξης. Συγκεκριμένα, να υποβάλει συμπληρωματικά μέσω της διαδικτυακής πύλης του ΕΣΗΔΗΣ, σύμφωνα με το άρθρο 9 της διακήρυξης, εντός δέκα (10) ημερών από την λήψη του παρόντος εγγράφου: 1.Φορολογική ενημερότητα της «...» (λήξη ισχύος 20-03-2020) 2.Ασφαλιστική ενημερότητα ΤΣΜΕΔΕ των φυσικών προσώπων που στελεχώνουν το πτυχίο της εταιρίας ως εταίροι (λήξη ισχύος 09-04-2020) 3.Υπεύθυνη δήλωση ψηφιακά υπογεγραμμένη ότι δεν

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της παρ. 4 του άρθρου 8 του Ν. 3310/2005 (εθνικός λόγος αποκλεισμού). 4.Υπεύθυνη δήλωση ψηφιακά υπογεγραμμένη ότι δεν έχει εκδοθεί σε βάρος του απόφαση αποκλεισμού, σύμφωνα με το άρθρο 74 του Ν. 4412/2016».

6. Επειδή, στις 4.06.2020 κοινοποιήθηκε μέσω της λειτουργικότητας «επικοινωνία» του διαδικτυακού τόπου του διαγωνισμού (ΕΣΗΔΗΣ) η με αριθμό 347/2020 απόφαση της αναθέτουσας αρχής και το εισηγητικό πρακτικό II της αρμόδιας Επιτροπής Διαγωνισμού, μετά του κάτωθι μηνύματος «Σας αποστέλλουμε τα κάτωθι: 1. Το πρακτικό II της επιτροπής διαγωνισμού για τον έλεγχο των δικαιολογητικών κατακύρωσης του προσωρινού αναδόχου έτσι όπως συντάχθηκε και υπογράφηκε από την Επιτροπή Διαγωνισμού. 2. Την υπ' αριθμό 347/2020 απόφαση της οικονομικής επιτροπής «...» με την οποία εγκρίθηκε το συνημμένο πρακτικό II της επιτροπής διαγωνισμού για τον έλεγχο των δικαιολογητικών κατακύρωσης του προσωρινού αναδόχου. Παρακαλούμε για τις δικές σας ενέργειες. Σας ενημερώνουμε ότι στο χώρο "Συνημμένα Ηλεκτρονικού Διαγωνισμού " έχουν αναρτηθεί τα δικαιολογητικά του προσωρινού αναδόχου. Η Χειρίστρια του Διαγωνισμού».

7. Επειδή, η προσφεύγουσα άσκησε - λόγω διακοπής λειτουργίας του υποσυστήματος ΕΣΗΔΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ (Α.Π. 14178 ΕΞ έγγραφο ΕΣΗΔΗΣ) από 12.06.2020 έως 22.06.2020 - με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στις 15.06.2020 (ημέρα Δευτέρα) (βλ. άρθρο 8 παρ. 4 π.δ. 39/2017) - την υπό εξέταση προσφυγή, ήτοι εμπροθέσμως, δοθέντος ότι η προσβαλλόμενη απόφαση κοινοποιήθηκε σε όλους τους συμμετέχοντες στις 4.06.2020 και η καταληκτική ημέρα 14^η Ιουνίου 2020 ήταν Κυριακή κι επομένως εξαιρετέα, έχοντας κάνει χρήση του τυποποιημένου εντύπου του Παραρτήματος I του π.δ/τος 39/2017 ενώ (η προσφυγή) είναι νομίμως υπογεγραμμένη. Επισημαίνεται, ότι η ΑΕΠΠ κοινοποίησε εν προκειμένω, την υπό εξέταση προσφυγή στην αναθέτουσα αρχή στις 16.6.2020 προκειμένου να προβεί σε όλες τις εκ του νόμου απαραίτητες διαδικαστικές ενέργειες.

5. Επειδή, η προσφυγή ασκήθηκε μετά προδήλου εννόμου συμφέροντος από τον δεύτερο σε κατάταξη οικονομικό φορέα, ο οποίος ευλόγως επιδιώκει την απόρριψη της προσφορά της παρεμβαίνουσας ως

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

αναδόχου και την ανάδειξη του ιδίου ως αναδόχου του έργου. Ωστόσο, απαραδέκτως αιτείται η προσφεύγουσα, επικουρικώς, την μεταρρύθμιση της προσβαλλόμενης πράξης, ήτοι την απόρριψη της προσφοράς της παρεμβαίνουσας και την κατακύρωση της σύμβασης στην ίδια, καθώς, εκφεύγει από την αρμοδιότητα της ΑΕΠΠ κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 367 Ν.4412/2016 η καθ' υποκατάσταση της Αναθέτουσας αρχής έκδοση απόφασης που μεταρρυθμίζει την προσβαλλόμενη (βλ. ΕΑ ΣτΕ 54/2018).

6. Επειδή, ο επίδικος διαγωνισμός, ως εκ του αντικειμένου του, της προϋπολογισθείσας δαπάνης και του χρόνου εκκίνησης της διαδικασίας ανάθεσης, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου IV του Ν. 4412/2016. Επομένως, νομίμως φέρεται προς εξέταση η υπό κρίση προδικαστική προσφυγή στο 5ο κλιμάκιο της ΑΕΠΠ.

7. Επειδή η Αναθέτουσα Αρχή, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 9 παρ. 2 του π.δ 39/2017 κοινοποίησε με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στις 19.06.2020 την υπό εξέταση προδικαστική προς την παρεμβαίνουσα, η οποία αυταπόδεικτα θίγεται από την αποδοχή της εν θέματι προσφυγής, προκειμένου να λάβει γνώση.

8. Επειδή, στις 29.06.2020 η παρεμβαίνουσα κατέθεσε την παρέμβασή της μετά σχετικών εγγράφων μέσω της λειτουργικότητας «επικοινωνία» του διαδικτυακού τόπου του διαγωνισμού (ΕΣΗΔΗΣ). Η παρέμβαση ασκήθηκε εμπροθέσμως, λαμβάνοντας υπόψη ότι η προδικαστική προσφυγή κοινοποιήθηκε στην παρεμβαίνουσα στις 19.06.2020, από οικονομικό φορέα που ως προσωρινός ανάδοχος έχει πρόδηλο έννομο συμφέρον προς επιδίωξη της διατήρησης της προσβαλλόμενης απόφασης και εν γένει (έχει ασκηθεί) παραδεκτώς.

9. Επειδή, επί της προσφυγής η αναθέτουσα αρχή απέστειλε μέσω της λειτουργικότητας «επικοινωνία» του ηλεκτρονικού τόπου του διαγωνισμού (ΕΣΗΔΗΣ) στην ΑΕΠΠ στις 25.06.2020 τις απόψεις της επί της υπό εξέταση προσφυγής, ήτοι το με αρ. πρωτ. «...» έγγραφο, το οποίο παραθέτοντας το ιστορικό της υπόθεσης παραπέμπει στο ταυτοχρόνως κοινοποιηθέν με αρ. πρωτ. «...» έγγραφο της Επιτροπής Διενέργειας, το οποίο σε συνέχεια παράθεσης των δεδομένων της ακολουθούμενης διαδικασίας, καταλήγει στο

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

ό,τι εμμένει η Επιτροπή Διενέργειας στις αρχικές της απόψεις ως διατυπώθηκαν στο Πρακτικό ΙΙ.

10. Επειδή η προσφεύγουσα υποστηρίζει με την προσφυγή της, επικαλούμενη τα άρθρα 18,37,79, 80, 92 και 103 του Ν. 4412/2016 και τους σχετικούς όρους της οικείας διακήρυξης τα εξής : «...ΕΠΕΙΔΗ η υπογραφή του ΤΕΥΔ, όπως και κάθε άλλης δηλώσεως υποβαλλόμενης στο πλαίσιο διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης

διενεργούμενης μέσω ΕΣΗΔΗΣ, όπως ο υπόψη διαγωνισμός, πρέπει να είναι αποκλειστικώς, ψηφιακή ήτοι προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή, κατά την έννοια του Κανονισμού (ΕΕ) 910/2014 και του άρθρου 2του π.δ. 150/2001 (Α' 125) περί προσαρμογής της εθνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της οδηγίας 99/93/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για ηλεκτρονικές υπογραφές (EEL 13, οιαδήποτε δε άλλη μορφή υπογραφής όπως μη προηγμένη ηλεκτρονική ή και απλή χειρόγραφη φυσική γραφή νοείται ως μη υπάρχουσα, το δε έγγραφο ως ανυπόγραφο και επομένως μη έχον οιαδήποτε αποδεικτική αξία. Εξάλλου, αφενός η προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή συνδέεται μονοσήμαντα με τον υπογράφο, αφετέρου η προσήκουσα υπογραφή της υπεύθυνης δήλωσης αποτελεί ουσιώδες στοιχείο αυτής, ώστε η δήλωση να είναι έγκυρη (ΔΕφ Αθ (Ασφ) 93/2013, ΣτΕ 2017/2010, ΕΑ ΣτΕ 234/2010, πρβλ. ΕΑ 736/2009, 938/2007).

ΕΠΕΙΔΗ η υποχρέωση θέσης ψηφιακής υπογραφής επί των υποβαλλόμενων από τους προσφέροντες στον υπόψη διαγωνισμό εγγράφων προκύπτει και από τη διέπουσα την προκείμενη διαδικασία κατά ρητή πρόβλεψη της διακήρυξης, (ΑΡΘΡΟ 7 ΔΙΑΚΗΡΥΞΗΣ) ΥΑ 56902/215/29.05.2017 (Β' 1924/02.06.2017) με θέμα «Τεχνικές Λεπτομέρειες και διαδικασίες λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ.)», και δη το άρθρο 8 παρ. 3 αυτής, διάταξη εξάλλου εφαρμοστέα σε όλες τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και παροχής γενικών υπηρεσιών, που εκκινούν μετά τις 02.06.2017, όπως εν προκειμένω, όπου ορίζεται ότι «Οι οικονομικοί φορείς υποβάλλουν μέσω του Συστήματος τα κατά περίπτωση έγγραφα που έχουν συνταχθεί/παραχθεί από τους ίδιους υπογεγραμμένα με εγκεκριμένη

προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που υποστηρίζεται από εγκεκριμένο πιστοποιητικό, το οποίο χορηγήθηκε από έναν εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης που προβλέπεται στην απόφαση 2009/767/EK (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει) και σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014 και τις διατάξεις της παρούσας.”, ενώ στο άρθρο 12 ορίζεται ότι “1.2.1 Τα στοιχεία και δικαιολογητικά που περιλαμβάνονται στον (υπο)φάκελο με την ένδειξη «Δικαιολογητικά Συμμετοχής - Τεχνική Προσφορά» υποβάλλονται από αυτόν ηλεκτρονικά σε μορφή αρχείου *Portable Document Format (PDF)* και εφόσον έχουν συνταχθεί / παραχθεί από τον ίδιο, φέρουν εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 8, χωρίς να απαιτείται θεώρηση γνησίου της υπογραφής...».

ΕΠΕΙΔΗ εν προκειμένω οι επίμαχες (σχετ.6 και 7) από 13.3.2020 υποβληθείσες στο σύστημα Υπεύθυνες Δηλώσεις της «...» α) ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της παρ. 4 του άρθρου 8 του Ν. 3310/2005 (εθνικός λόγος αποκλεισμού) και β) ότι δεν έχει εκδοθεί σε βάρος της απόφαση αποκλεισμού, σύμφωνα με το άρθρο 74 του Ν. 4412/2016, οι οποίες υπεβλήθησαν κατά τη φάση υποβολής των δικαιολογητικών κατακύρωσης του προσωρινού αναδόχου σύμφωνα με το άρθρο 4.2 της Διακήρυξης, δεν πληρούσαν σε καμία περίπτωση τις απαιτήσεις της Διακήρυξης δεδομένου ΟΤΙ ΔΕΝ ΕΦΕΡΑΝ ΚΑΜΙΑ ΥΠΟΓΡΑΦΗ, ΗΤΟΙ ΣΤΗΝ ΟΥΣΙΑ ΗΤΑΝ ΑΝΥΠΟΣΤΑΤΕΣ, πράγμα που δεν αναφέρεται ρητώς στις προσβαλλόμενες πράξεις της Αναθέτουσας οι οποίες ως πλημμέλεια αναγράφουν ότι οι Υπεύθυνες δηλώσεις δεν φέρουν ψηφιακή υπογραφή (όχι ότι δεν φέρουν καθόλου).

ΕΠΕΙΔΗ σε κάθε περίπτωση η έλλειψη προσδιορισμού του υπογράφοντος στο σημείο υπογραφής των υπευθύνων δηλώσεων καθιστά τα εν λόγω έγγραφα εν τοις πράγμασι ανυπόγραφα, αφού η αναγραφή στο άνω μέρος των υπευθύνων δηλώσεων του αναφερόμενου ως συντάκτη των υπευθύνων δηλώσεων, δεν προσδιορίζει την ταυτότητα ή την ιδιότητα του αναφερόμενου στις υπεύθυνες δηλώσεις προσώπου, στην ουσία δεν προκύπτει εκδότης των συγκεκριμένων υπευθύνων δηλώσεων.

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

ΕΠΕΙΔΗ συνεπώς όφειλε η Επιτροπή Διαγωνισμού να αποκλείσει την προσφορά της εταιρείας «...», καθώς οι υποβληθείσες με τα δικαιολογητικά κατακύρωσης υπεύθυνες δηλώσεις όχι μόνο δεν έφεραν ψηφιακή υπογραφή όπως απαιτούσε η Διακήρυξη αλλά δεν συνιστούσαν καν έγγραφα, αφού στερούνταν παντελώς υπογραφής.

ΕΠΕΙΔΗ δέσμια αρμοδιότητα υπάρχει όταν το διοικητικό όργανο, εφόσον διαπιστώσει ότι συντρέχουν οι προβλεπόμενες από τους κανόνες δικαίου πραγματικές ή νομικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή τους, είναι υποχρεωμένο να εκδώσει διοικητική πράξη που περιέχει ορισμένη ατομική ρύθμιση, την οποία προκαθορίζουν οι κανόνες αυτοί (βλ. Επαμεινώνδα Π. Σπηλιωτόπουλο, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμος 1, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, 15η έκδ., αριθμ. 148, σελ. 138).

Στην περίπτωση της δέσμιας αρμοδιότητας, ο κανόνας δικαίου υποδεικνύει στη Διοίκηση κατά τρόπο επιτακτικό τη συμπεριφορά που πρέπει να υιοθετήσει και δεν της αφήνει περιθώρια εκτίμησης (βλ. ΣΤΕ 286/2012) περιέχοντας πλήρες και λεπτομερές πραγματικό και τις σαφείς και συγκεκριμένες έννομες συνέπειες που αυτό επιφέρει (βλ. ΣΤΕ 4720/2012).

ΕΠΕΙΔΗ σύμφωνα με το γράμμα και το σκοπό του άρθρου 103 του ν.4412/2016, δεν χωρεί στάδιο αξιολόγησης των κατατεθέντων δικαιολογητικών κατακύρωσης από την αναθέτουσα αρχή, ούτε χωρεί πλέον ειδοποίηση της αναθέτουσας αρχής προς τον προσωρινό ανάδοχο περί διαπίστωσης ελλείποντος δικαιολογητικού μετά παρέλευση της τασσόμενης 10ήμερης προθεσμίας, δεδομένου ότι αφενός μεν ο νόμος δεν προβλέπει στάδιο ενδιάμεσης αξιολόγησης των υποβληθέντων δικαιολογητικών και ειδοποίηση του προσωρινού αναδόχου περί ελλείψεως και αφ' ετέρου στην περίπτωση αυτή θα έχει εξ ορισμού παρέλθει η νόμιμη προβλεπόμενη 10ήμερη προθεσμία υποβολής αιτήματος παράτασης τη προθεσμίας προσκόμισης του ελλείποντος δικαιολογητικού, καθόσον σύμφωνα με τον νόμο το σχετικό αίτημα παράτασης οφείλεται ρητά να υποβληθεί εντός 10ήμερης προθεσμίας υποβολής των δικαιολογητικών κατακύρωσης και όχι μεταγενέστερα.

Συνεπώς η Αναθέτουσα αρχή έχει δέσμια αρμοδιότητα, εφαρμόζοντας την παράγραφο 4 του άρθρου 103 του Ν. 4412/2016, αν ο προσωρινός

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

ανάδοχος δεν υποβάλει στο προκαθορισμένο χρονικό διάστημα τα απαιτούμενα πρωτότυπα ή αντίγραφα των δικαιολογητικών, να απορρίψει την προσφορά του προσωρινού αναδόχου και να προχωρήσει στον αμέσως επόμενο μειοδότη.

ΕΠΕΙΔΗ εν προκειμένω η Αναθέτουσα Αρχή όχι μόνο δεν απέρριψε την προσφορά της εταιρείας «...» λόγω μη υποβολής δικαιολογητικού κατακύρωσης (ανυπόγραφης υπευθύνου δηλώσεως) αλλά αντιθέτως θεώρησε ως επουσιώδη την έλλειψη ψηφιακής υπογραφής και έθεσε εκ νέου 10ήμερη προθεσμία στην εταιρεία «...» για την υποβολή υπευθύνου δηλώσεως με ψηφιακή πλέον υπογραφή, παραβιάζοντας ευθέως τις διατάξεις των άρθρων 37 και 103 του Ν. 4412/2016 καθώς και των αντίστοιχων όρων της Διακήρυξης.

ΕΠΕΙΔΗ η Αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να καλεί τους προσφέροντες να συμπληρώσουν τα νομίμως, καταρχήν, υποβληθέντα δικαιολογητικά ή να παρέχουν σχετικές διευκρινίσεις και όχι να αναπληρώσουν το πρώτον μη υποβληθέντα ή μη νομίμως υποβληθέντα δικαιολογητικά [ΣΤΕ 2454/09, ΕΑ ΣΤΕ 117/2019, 457, 364/2009, 738/2009, 180/2009, 567/2008, 3075/2008, 307/2007, 929/2005 σκέψη 5, ΣΤΕ 963/2000, 2854/1997, ΕΑ 849 και 787/2005· βλ. και ΔΕφΘες 99/2017 σκέψη 14, ΔΕφΑθ 271/2011, ΔΕΑθ2690/2018, ΑΕΠΠ 489/2019 σκέψη 18], ειδικότερα έχει γίνει δεκτό ότι η εκκίνηση της διαδικασίας παροχής διευκρινίσεων νοείται αποκλειστικά και μόνο όταν γεννάται αμφιβολία ως προς το περιεχόμενο της προσφοράς και όχι όταν αυτό είναι σαφές, δοθέντος ότι στην περίπτωση αυτή θα επρόκειτο για αθέμιτη τροποποίηση του περιεχομένου της προσφοράς των διαγωνιζομένων [ΣΤΕ 90/2010 σκέψη 6].

Εν προκειμένω η υποβολή από την εταιρεία «...» ανυπόγραφων υπευθύνων δηλώσεων - ήτοι στην ουσία μη υποβληθέντων δικαιολογητικών κατακύρωσης - δεν αποτελεί επουσιώδη παράλειψη που δύναται να διευκρινισθεί και ενδεχομένως να θεραπευθεί διότι σε αυτή την περίπτωση πρόκειται για υποβολή νέου εγγράφου και οδηγεί στην στρέβλωση του διαγωνισμού. ...[...].».

11. Επειδή, η παρεμβαίνουσα επικαλούμενη, καταρχήν, τα άρθρα 22 Α.5 και 23.3 της διακήρυξης, αναφέρει με την παρέμβασή της τα εξής «Από τις

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

ανωτέρω διατάξεις της διακήρυξης προκύπτει σαφώς ότι για την απόδειξη μη συνδρομής του λόγου αποκλεισμού του άρθρου 22.Α.5 ο προσωρινός μειοδότης οφείλει να υποβάλει τα δικαιολογητικά που σημειώνονται στο άρθρο 23.3.στ, μεταξύ των οποίων ΔΕΝ περιλαμβάνεται υπεύθυνη δήλωση. Η μόνη υπεύθυνη δήλωση που απαιτείται είναι εκείνη του τελ. εδαφίου της παρ. στ' του άρθρου 23.3, η οποία, όμως, υποβάλλεται από τον οριστικό μειοδότη πριν την υπογραφή της σύμβασης και όχι στο υπόψη στάδιο υποβολής δικαιολογητικών από τον προσωρινό μειοδότη (βλ. κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επικράτειας 20977/23-8-2007 (Β' 1673): «Για την εφαρμογή του άρθρου 5 του ν. 3310/2005, όπως τούτο τροποποιήθηκε με το άρθρο 5 του ν. 3414/2005, ενόψει της υπογραφής της σχετικής σύμβασης, οι επιχειρήσεις που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις, αρκεί να προσκομίζουν, δια των νομίμων εκπροσώπων τους, μόνον στην Αναθέτουσα Αρχή, πριν την υπογραφή της σύμβασης, υπεύθυνη δήλωση του άρθρου 8 του ν. 1599/1986, όπως ισχύει ότι δεν έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 3 του ν. 3310/2005, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του ν. 3414/2005»).

Στην προκειμένη περίπτωση για την απόδειξη μη συνδρομής του λόγου αποκλεισμού του άρθρου 22.Α.5 της Διακήρυξης υποβάλαμε το μετοχολόγιο στις 13-3-2020 (Σχετικό 1) ενώ δεν ήμασταν υποχρεωμένοι να προσκομίσουμε υπεύθυνη δήλωση αφού ουδεμία διάταξη της διακήρυξης ή του νόμου προβλέπει τέτοια υποχρέωση και μάλιστα επί ποινή αποκλεισμού.

Σημειώνουμε, τέλος, την υπ' αριθ. 1351/2018 απόφαση του ΜΕΙΖΟΝΟΣ - ΕΠΤΑΜΕΛΟΥΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ του ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ, σύμφωνα με την οποία «εφόσον με βάση την παρ. 5 του άρθρου 102 του ν. 4412/2016 και το άρθρο 9 της διακήρυξης η αναθέτουσα αρχή έχει υποχρέωση να παράσχει δυνατότητα διευκρινίσεων στον υποψήφιο όταν επίκειται αποκλεισμός του από τη διαδικασία λόγω ασαφειών των δικαιολογητικών και εγγράφων της προσφοράς, πολλώ μάλλον δεν απορεί να αποκλείσει διαγωνιζόμενο, ο οποίος έχει υποβάλει εξ αρχής δικαιολογητικά, από τα οποία αποδεικνύεται πλήρως η συνδρομή στο πρόσωπό του των προϋποθέσεων συμμετοχής του στο διαγωνισμό».

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

2. Σύμφωνα με το άρθρο 22.Α.9 της διακήρυξης: «Οικονομικός φορέας που του έχει επιβληθεί με την κοινή υπουργική απόφαση του άρθρου 74 του Ν.4412/2016, η ποινή του αποκλεισμού αποκλείεται αυτοδίκαια και από την παρούσα διαδικασία σύναψης σύμβασης».

Για την απόδειξη της μη συνδρομής του ανωτέρω λόγου αποκλεισμού ο προσωρινός μειοδότης προσκομίζει, σύμφωνα με το τελ. εδ. (δ) του άρθρου 23.3 «υπεύθυνη δήλωση ότι δεν έχει εκδοθεί σε βάρος του απόφαση αποκλεισμού, σύμφωνα με το άρθρο 74 του ν. 4412/2016».

Με το άρθρο 74 του Ν. 4412/2016 ορίστηκαν τα εξής:

«1. Αν στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης μιας δημόσιας σύμβασης διαπιστωθεί ότι συντρέχει στο πρόσωπο ενός οικονομικού φορέα ένας από τους λόγους αποκλεισμού των παραγράφων 1, 2γ και 4 του άρθρου 73 κι ο οικονομικός φορέας δεν λάβει τα μέτρα για να αποδείξει την αξιοπιστία του, όπως αυτά ορίζονται στην παράγραφο 7 του άρθρου 73 μπορεί να επιβληθεί εις βάρος του αποκλεισμός από τη συμμετοχή σε εν εξελίξει και μελλοντικές διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων για εύλογο χρονικό διάστημα. (Όπως η παράγραφος αυτή τροποποιήθηκε με την παράγραφο 10 του άρθρου 107 του ν. 4497/2017.)

2. Η περίοδος αποκλεισμού καθορίζεται, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, λαμβάνοντας υπόψη ιδίως τη σοβαρότητα του αδικήματος ή παραπτώματος, τον χρόνο που έχει παρέλθει από τη διάπραξη του αδικήματος ή παραπτώματος, τη διάρκειά του, υποτροπή, την πρόθεση ή τον βαθμό αμέλειας του εκάστοτε οικονομικού φορέα και τα μέτρα που αυτός λαμβάνει προς αποφυγή διάπραξης παρόμοιων αδικημάτων ή παραπτωμάτων στο μέλλον. Εάν η περίοδος αποκλεισμού δεν έχει καθορισθεί από τελεσίδικη απόφαση, η μέγιστη περίοδος αποκλεισμού δεν υπερβαίνει τα πέντε (5) έτη από την ημερομηνία της καταδίκης με αμετάκλητη απόφαση στις περιπτώσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 73 και τα τρία (3) έτη από την ημερομηνία του σχετικού γεγονότος στις περιπτώσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 2γ και 4 του άρθρου 73. (Όπως η παράγραφος αυτή τροποποιήθηκε με την παράγραφο 11 του ν. 4497/2017.)

3. Ο αποκλεισμός επιβάλλεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αρμόδιου για θέματα καταπολέμησης διαφθοράς, καθώς και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, που εκδίδεται μετά από αιτιολογημένη εισήγηση της αναθέτουσας αρχής που διαπιστώνει την συνδρομή των λόγων αποκλεισμού και (α) για τις διαδικασίες που αφορούν σύναψη δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και παροχής γενικών υπηρεσιών κατόπιν γνώμης του συλλογικού οργάνου της παρ. 5 του άρθρου 41, και (β) για διαδικασίες που αφορούν σύναψη δημοσίων συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, κατόπιν γνώμης του αρμόδιου Τεχνικού Συμβουλίου της Γενικής Γραμματείας Υποδομών. Πριν από την έκδοση της απόφασης περί αποκλεισμού ορισμένου οικονομικού φορέα, παρέχεται σε αυτόν η δυνατότητα ακροάσεως.

4. Η απόφαση του πρώτου εδαφίου της παρ. 3 κοινοποιείται στην αναθέτουσα αρχή και τον θιγόμενο οικονομικό φορέα.

5. Ο αποκλεισμός οικονομικού φορέα από διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων του παρόντος Βιβλίου, σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους, επιφέρει αυτοδίκαια και τον αποκλεισμό του από μελλοντικές ή εν εξελίξει διαδικασίες σύναψης συμβάσεων έργων, προμηθειών, υπηρεσιών του Βιβλίου II (άρθρα 222 έως 338) ή συμβάσεων παραχώρησης έργων και υπηρεσιών του ν. 4413/2016 (Α' 148) για ίσο χρονικό διάστημα. (Όπως η παράγραφος αυτή τροποποιήθηκε με την παράγραφο 12 του άρθρου 107 του ν. 4497/2017.)

6. Οι αποφάσεις που εκδίδονται βάσει της παρ. 3 γνωστοποιούνται στην Αρχή, στη Γενική Γραμματεία Εμπορίου και Προστασίας του Καταναλωτή του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και στη Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων. Στην Εθνική Βάση Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων τηρείται κατάλογος των αποκλεισθέντων οικονομικών φορέων, στον οποίο καταχωρούνται τα στοιχεία και η περίοδος αποκλεισμού εκάστου εξ αυτών, υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του ν. 2472/1997 (Α' 50)».

Περαιτέρω, με την παρ. 6 του άρθρου 79 του Ν. 4412/2016 ορίστηκαν τα εξής: «Κατά παρέκκλιση της παρ. 5, οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται να υποβάλλουν δικαιολογητικά ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία, αν και στο μέτρο που η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει τα

πιστοποιητικά ή τις συναφείς πληροφορίες απευθείας μέσω πρόσβασης σε εθνική βάση δεδομένων σε οποιοδήποτε κράτος - μέλος της Ένωσης, η οποία διατίθεται δωρεάν, όπως εθνικό μητρώο συμβάσεων, εικονικό φάκελο επιχείρησης, ηλεκτρονικό σύστημα αποθήκευσης εγγράφων ή σύστημα προεπιλογής». Σημειωτέον ότι η ανωτέρω διάταξη αποτέλεσε και όρο της επίμαχης διαγωνιστικής διαδικασίας, περιλαμβανόμενη στο άρθρο 23.2 εδ. τέταρτο της διακήρυξης, σύμφωνα με το οποίο: «Οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται να υποβάλλουν δικαιολογητικά ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία, αν και στο μέτρο που η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει τα πιστοποιητικά ή τις συναφείς πληροφορίες απευθείας μέσω πρόσβασης σε εθνική βάση δεδομένων σε οποιοδήποτε κράτος - μέλος της Ένωσης, η οποία διατίθεται δωρεάν, όπως εθνικό μητρώο συμβάσεων, εικονικό φάκελο επιχείρησης, ηλεκτρονικό σύστημα αποθήκευσης εγγράφων ή σύστημα προεπιλογής. Η δήλωση για την πρόσβαση σε εθνική βάση δεδομένων εμπεριέχεται στο Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (ΤΕΥΔ)».

Σχετικά εκδόθηκε η ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΟΔΗΓΙΑ υπ7 αριθ. 18 (Απόφαση 183/2016) της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων, σύμφωνα με την οποία (σελ 43): «Οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται να υποβάλλουν δικαιολογητικά ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία, αν και στο μέτρο που η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει τα πιστοποιητικά ή τις συναφείς πληροφορίες απευθείας μέσω πρόσβασης σε εθνική βάση δεδομένων σε οποιοδήποτε κράτος - μέλος της Ένωσης, η οποία διατίθεται δωρεάν, όπως εθνικό μητρώο συμβάσεων, εικονικό φάκελο επιχείρησης, ηλεκτρονικό σύστημα αποθήκευσης εγγράφων ή σύστημα προεπιλογής».

Έτσι και η ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΟΔΗΓΙΑ υπ' αριθ. 20 (Απόφαση 42/30-5-2017) της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων:

«ΘΕΜΑ: "Λόγοι αποκλεισμού από τη συμμετοχή στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων".

III. ΣΤ. Διοικητικός αποκλεισμός οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις.

Το άρθρο 74 του ν. 4412/2016, που ενσωματώνει την παρ. 7 του άρθρου 57 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, θεσπίζει τους διαδικαστικούς και ουσιαστικούς όρους υπό τους οποίους μπορεί να επιβληθεί διοικητικός

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

αποκλεισμός οικονομικού φορέα από τη συμμετοχή σε εν εξελίξει και μελλοντικές διαδικασίες σύναψης συμβάσεων για εύλογο χρονικό διάστημα, με πρόβλεψη της μέγιστης περιόδου για τον αποκλεισμό .... Διαδικασία επιβολής διοικητικού αποκλεισμού -Γνωστοποιήσεις III. Η. Αποδεικτικά μέσα των λόγων αποκλεισμού. Κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 80 του ν. 4412/2016, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν τα πιστοποιητικά, τις βεβαιώσεις και τα λοιπά αποδεικτικά μέσα που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου, ως απόδειξη της μη ύπαρξης λόγων αποκλεισμού, όπως αναφέρονται στα άρθρα 73 και 74 του νόμου αυτού. Ως εκ τούτου, οι αναθέτουσες αρχές δέχονται, ως επαρκή απόδειξη, την προσκόμιση [υποσημείωση 109 σύμφωνα με την οποία: «Σημειωτέον ότι, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στην παρ. 6 του άρθρου 79 του ν. 4412/2016, οι προσφέροντες δεν υποχρεούνται να προσκομίζουν δικαιολογητικά ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία, αν και στο μέτρο που η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει τα πιστοποιητικά ή τις συναφείς πληροφορίες απευθείας μέσω πρόσβασης σε εθνική βάση δεδομένων σε οποιοδήποτε κράτος - μέλος της Ένωσης, η οποία διατίθεται δωρεάν, όπως εθνικό μητρώο συμβάσεων, εικονικό φάκελο επιχείρησης, ηλεκτρονικό σύστημα αποθήκευσης εγγράφων ή σύστημα προεπιλογής ....»] ε) Για τη μη επιβολή, σε βάρος του οικονομικού φορέα, διοικητικού αποκλεισμού από δημόσιες συμβάσεις κατά το άρθρο 74 του ν. 4412/2016: Τα σχετικά αποδεικτικά μέσα καθορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης. Ενδεικτικά να μπορούσε να γίνει δεκτή η προσκόμιση: υπεύθυνης δήλωσης του οικονομικού φορέα ενώπιον αρμόδιας δικαστικής ή διοικητικής αρχής, συμβολαιογράφου ή αρμόδιου επαγγελματικού ή εμπορικού οργανισμού του κράτους - μέλους ή της χώρας καταγωγής ή της χώρας εγκατάστασής του ότι δεν έχει εκδοθεί σε βάρος του απόφαση αποκλεισμού σύμφωνα με το άρθρο 74 του ν. 4412/2016 [υποσημείωση 115, σύμφωνα με την οποία «Και τούτο, μέχρι να λειτουργήσει η Εθνική Βάση Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων στην οποία θα τηρείται κατάλογος των αποκλεισθέντων οικονομικών φορέων (πρβ. αρ. 74 παρ. 6 του ν. 4412/2016)»].

Σημειώνουμε, τέλος, ότι η Εθνική Βάση Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων ήδη λειτουργεί από 1. 6. 2018, σύμφωνα με τη σχετική ανακοίνωση της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων:

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

«Η Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων ανακοινώνει την, από 1-6-2018, επίσημη λειτουργία της νέας διαδικτυακής πύλης της Εθνικής Βάσης Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων, <https://ppp.eaadhsy.gr/>.

Η Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ., σύμφωνα με τον ιδρυτικό της Νόμο ν. 4013/2011 (άρθρο 2 παρ 2 περίπτωση ι), το ν. 4412/2016 (άρθρο 74 παρ 6, άρθρα 340 και 342), καθώς και την Εθνική Στρατηγική για τις Δημόσιες Συμβάσεις 2016-2020, ολοκλήρωσε το σχεδιάσμά και την υλοποίηση της διαδικτυακής πύλης "ppp.eaadhsy.gr" προκειμένου να λειτουργήσει η Εθνική Βάση Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Β.Δ.ΔΗ.ΣΥ).

Η Ε.Α.Δ.ΔΗ.ΣΥ παρέχει ελεύθερη και απεριόριστη πρόσβαση σε όλες τις κεντρικές αρχές αγορών, τις αναθέτουσες αρχές και τους αναθέτοντες φορείς, τους οικονομικούς φορείς, τις επιχειρήσεις αλλά και κάθε ενδιαφερόμενο σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις στην Ελλάδα και την υπόλοιπη Ευρώπη.

Συγκεκριμένα στη νέα διαδικτυακή πύλη, επί του παρόντος, παρέχεται η πρόσβαση σε:

Α) Στοιχεία Δημοσίων Συμβάσεων - Στατιστικές Απεικονίσεις των ετών 2016, 2017 και 2018 (Α' τρίμηνο)

Β) Μητρώο Αναθετουσών Αρχών και Χωριστών Επιχειρησιακών Μονάδων

Γ) Κατάλογο Αποκλεισθέντων Οικονομικών Φορέων (απαιτείται διαβαθμισμένη πρόσβαση)

Δ) Νομοθεσία - Ενωσιακό και Εθνικό Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων ».

Από τις ανωτέρω διατάξεις προκύπτει σαφώς ότι η αναθέτουσα αρχή μπορούσε και όφειλε να προσφύγει στην Εθνική Βάση Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων προκειμένου να λάβει την πληροφορία περί του αν έχει επιβληθεί στην Εταιρία μας αποκλεισμός κατά το άρθρο 74 του Ν. 4412/2016 και 22.Α.9 της Διακήρυξης και ότι, συνεπώς, δεν ήμασταν υποχρεωμένοι να προσκομίσουμε υπεύθυνη δήλωση περί αυτού.

3. Δεδομένου αφενός ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου και της διακήρυξης που σημειώνονται ανωτέρω (υπό 1, 2), δεν είμασταν υποχρεωμένοι να υποβάλουμε υπεύθυνες δηλώσεις για την απόδειξη μη συνδρομής των λόγων αποκλεισμού των άρθρων 22.Α.5 και 22.Α.9 και

αφετέρου ότι ο διαγωνιζόμενος οφείλει να υποβάλει μόνον τα αξιούμενα από τη Διακήρυξη ή από τυχόν άλλη διάταξη, στην οποία αυτή ρητώς παραπέμπει, και κατά συνέπεια, ανεξαρτήτως παντός άλλου, δεν συντρέχει λόγος αποκλεισμού για δικαιολογητικά μη απαιτούμενα από τη Διακήρυξη (ΑΕΠΠ 325/2018), το γεγονός ότι υποβάλαμε, εκ περισσού, μη υπογεγραμμένες υπεύθυνες δηλώσεις δεν μπορεί να αποτελέσει νόμιμο λόγο αποκλεισμού μας, όπως εσφαλμένα ισχυρίζεται η προσφεύγουσα.

4. Σύμφωνα με το άρθρο 9 της Διακήρυξης, «Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί, κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών, να καλέσει τους οικονομικούς φορείς, μέσω της λειτουργικότητας της "Επικοινωνίας" του υποσυστήματος να συμπληρώσουν ή να διευκρινίσουν τα έγγραφα ή δικαιολογητικά που έχουν υποβάλει, συμπεριλαμβανομένης και της οικονομικής τους προσφοράς, μέσα σε εύλογη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από επτά (7) ημέρες από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στις διατάξεις των άρθρων 102 και 103 του ν. 4412/2016 και του άρθρου 13 της υπ' αρ. 117384/26-10-2017 Κ.Υ.Α. Οποιαδήποτε διευκρίνιση ή συμπλήρωση που υποβάλλεται από τους προσφέροντες ή υποψηφίους, χωρίς να έχει ζητηθεί από την αναθέτουσα αρχή, δεν λαμβάνεται υπόψη».

Περαιτέρω, με τις διατάξεις του άρθρου 102 του Ν. 4412/2016 προβλέπεται ότι: «1. Κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί εγγράφως τους προσφέροντες ή τους υποψηφίους να διευκρινίζουν ή να συμπληρώνουν τα έγγραφα ή δικαιολογητικά που έχουν υποβάλει, μέσα σε εύλογη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από επτά (7) ημέρες από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης. Οποιαδήποτε διευκρίνιση ή συμπλήρωση που υποβάλλεται από τους προσφέροντες ή υποψηφίους, χωρίς να έχει ζητηθεί από την αναθέτουσα αρχή, δεν λαμβάνεται υπόψη. 2. Η πιο πάνω διευκρίνιση ή η συμπλήρωση αφορά μόνο τις ασάφειες, επουσιώδεις πλημμέλειες ή πρόδηλα τυπικά σφάλματα που επιδέχονται διόρθωση ή συμπλήρωση, ιδίως δε παράλειψη μονογραφών, διακεκομμένη αρίθμηση, ελαττώματα συσκευασίας και σήμανσης του φακέλου και των

υποφακέλων των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, λεκτικές και φραστικές αποκλίσεις των εγγράφων της προσφοράς από την ορολογία των εγγράφων της σύμβασης, που δεν επιφέρουν έννομες συνέπειες ως προς το περιεχόμενό τους, ελλείψεις ως προς τα νομιμοποιητικά στοιχεία, πλημμελής σήμανση αντιγράφων που εκδίδονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 4250/2014 Α' 74), μεταφράσεων και λοιπών πιστοποιητικών ή βεβαιώσεων, διαφοροποίηση της δομής των εγγράφων της προσφοράς από τα υποδείγματα, υποχρεωτικά ή μη, που θεσπίζονται με νόμο, κανονιστικές πράξεις ή τα έγγραφα της σύμβασης. Η συμπλήρωση ή η διευκρίνιση, κατά το πρώτο εδάφιο, δεν επιτρέπεται να έχει ως συνέπεια μεταγενέστερη αντικατάσταση ή υποβολή εγγράφων σε συμμόρφωση με τους όρους της διακήρυξης, αλλά μόνο τη διευκρίνιση ή συμπλήρωση, ακόμη και με νέα έγγραφα, εγγράφων ή δικαιολογητικών που έχουν ήδη υποβληθεί. 3. Η διευκρίνιση ή η συμπλήρωση δεν πρέπει να εισάγει διακρίσεις, άνιση μεταχείριση των οικονομικών φορέων ή να έχει ως συνέπεια ευνοϊκή μεταχείριση συγκεκριμένου οικονομικού φορέα στη διαδικασία ανάθεσης της δημόσιας σύμβασης [...] 4. ... 5. Η παροχή της δυνατότητας διευκρινίσεων στον προσφέροντα ή υποψήφιο, σύμφωνα με τις παραγράφους 1 έως 4, είναι υποχρεωτική για την αναθέτουσα αρχή, αν επίκειται αποκλεισμός του από τη διαδικασία, λόγω ασαφειών των δικαιολογητικών και εγγράφων της προσφοράς» (βλ. «Δημόσιες Συμβάσεις - Ν 4412/2016. Νομολογιακή Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή», Ευαγ. Κουλουμπίνη, Ηλίας Μάζος, Ιωάννης Κίτσος, σελ. 392 - 394: «Το ανωτέρω άρθρο 102 του Ν 4412/2016 αποτελεί μεταφορά στην ελληνική έννομη τάξη της ρύθμισης του άρθρου 56 παρ. 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ. Στο άρθρο αυτό που περιλαμβάνεται στο Τμήμα 3 της Οδηγίας «Επιλογή των συμμετεχόντων και ανάθεση των συμβάσεων» και έχει τίτλο «Γενικές αρχές», ορίζεται ότι, όταν οι πληροφορίες ή η τεκμηρίωση που πρέπει να υποβάλλονται από τους οικονομικούς φορείς είναι ή εμφανίζονται ελλιπείς ή λανθασμένες ή όταν λείπουν συγκεκριμένα έγγραφα, η αναθέτουσες αρχές μπορούν -εφόσον δεν ορίζεται άλλως από την εθνική νομοθεσία με την οποία εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία- να ζητούν από τους ενδιαφερομένους

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

οικονομικούς φορείς να υποβάλλουν, να συμπληρώνουν, να αποσαφηνίζουν ή να ολοκληρώνουν τις σχετικές πληροφορίες ή τεκμηρίωση εντός εύλογης προθεσμίας υπό την προϋπόθεση ότι τα σχετικά αιτήματα υποβάλλονται τηρουμένων απολύτως των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας. Παρατηρεί κανείς ότι με το άρθρο 102 του Ν 4412/2016 ρυθμίζεται η διαδικασία συμπλήρωσης - αποσαφήνισης πληροφοριών και δικαιολογητικών με περισσότερες λεπτομέρειες, σε σχέση με την αντίστοιχη ρύθμιση του άρθρου 56 παρ. 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ (για παράδειγμα στο άρθρο 102 Ν 4412/2016 περιλαμβάνεται ενδεικτική απαρίθμηση των περιπτώσεων, υπό τις οποίες μπορεί να λάβει χώρα η συμπλήρωση - διευκρίνιση, ορίζεται πότε η αναθέτουσα αρχή είναι υποχρεωμένη να ακολουθήσει αυτή τη διαδικασία κ.λπ.). Η ρύθμιση αυτή είναι σύμφωνη με το γενικότερο πνεύμα της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, η οποία σε σχέση με την προηγούμενη οδηγία 2004/18/ΕΕ, εστιάζει ακόμη περισσότερο στη δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης ευρύτερου ανταγωνισμού στις διαγωνιστικές διαδικασίες, και για το λόγο αυτό καθιερώνει ένα νομικό πλαίσιο, με το οποίο επιχειρείται άμβλυση της απόλυτης εξαίρεσης υποψηφίων από της διαγωνιστικής διαδικασίας (άρθρο 73 του Ν 4412/2016), όπου προβλέπονται λόγοι δυνητικού (και όχι υποχρεωτικού, όπως ης περιπτώσεις των παρ. 1-3 του ίδιου άρθρου) αποκλεισμού των οικονομικών φορέων από τη διαγωνιστική διαδικασία, και μάλιστα σε ένα πιο ευέλικτο πλαίσιο. Η προηγούμενη Οδηγία 2004/18/ΕΚ προέβλεπε στο άρθρο 51 ότι: «Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί τους οικονομικούς φορείς να συμπληρώνουν ή να διευκρινίζουν τα πιστοποιητικά και έγγραφα που υπέβαλαν κατ' εφαρμογή των άρθρων 45 έως 50. Ήδη κατά το διάστημα ισχύος της, το ΔΕΕ είχε κρίνει ότι, υπό προϋποθέσεις, επιτρέπεται η διόρθωση ή συμπλήρωση των δεδομένων της προσφοράς, μεταξύ άλλων, επειδή απαιτείται απλή διευκρίνισή τους ή διόρθωση πρόδηλων εκ παραδρομής λαθών. Η διόρθωση ή συμπλήρωση όμως δεν θα πρέπει, τελικά να έχουν ως αποτέλεσμα την υποβολή νέας προσφοράς. Συναφής ρύθμιση σχετικά με την δυνατότητα υποβολής διευκρινίσεων, υπάρχει στον Κανονισμό (ΕΕ, ΕΥΡΑΤΟΜ) 2015/1929 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Οκτωβρίου 2015 «για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ, ΕΥΡΑΤΟΜ) αριθ. 966/2012 σχετικά με τους δημοσιονομικούς κανόνες που

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης στο άρθρο 111 παρ. 6 του οποίου προβλέπεται ότι, εκτός από δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις, η επιτροπή αξιολόγησης ή η αναθέτουσα αρχή ζητεί από τον υποψήφιο ή τον προσφέροντα να προσκομίσει πρόσθετα στοιχεία ή έγγραφα που λείπουν, να διευκρινίσει τα δικαιολογητικά έγγραφα σχετικά με τα κριτήρια αποκλεισμού και επιλογής ή να εξηγήσει μια ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά εντός της προθεσμίας που η ίδια καθορίζει.»).

Εξάλλου, έχει κριθεί ότι η εκ των υστέρων, κατόπιν πρόσκλησης της αναθέτουσας αρχής, προσκόμιση νέων στοιχείων που καθορίζουν πλέον ρητά όσα έχουν ήδη δηλωθεί με άλλα προσκομιζόμενα στοιχεία, αποτελεί επιτρεπτή συμπλήρωση υποβληθέντων στοιχείων, κατά την έννοια του άρθρου 102 του ν. 4412/2016 (ΔΕφΑΘ. 2668/2018).

Στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή Διαγωνισμού, αν και είχε στη διάθεσή της τα στοιχεία που αποδείκνυαν τη μη συνδρομή του λόγου αποκλεισμού του άρθρου 2.Α.5 της διακήρυξης, καθώς και τη δυνατότητα να ελέγξει η ίδια τη μη συνδρομή του λόγου αποκλεισμού του άρθρου 2.Α.9 προσφεύγοντας στην Εθνική Βάση Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων προκειμένου να λάβει την πληροφορία περί του αν έχει επιβληθεί στην Εταιρία μας αποκλεισμός κατά το άρθρο 74 του Ν. 4412/2016, ζήτησε, στα πλαίσια του άρθρου 9 της Διακήρυξης, να υποβάλουμε «Υπεύθυνη δήλωση ψηφιακά υπογεγραμμένη ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της παρ. 4 του άρθρου 8 του Ν. 3310/2005 (εθνικός λόγος αποκλεισμού)» και «Υπεύθυνη δήλωση ψηφιακά υπογεγραμμένη ότι δεν έχει εκδοθεί σε βάρος του απόφαση αποκλεισμού, σύμφωνα με το άρθρο 74 του Ν. 4412/2016».

Είναι σαφές ότι η εκ των υστέρων υποβολή των ως άνω υπεύθυνων δηλώσεων δεν μπορεί να θεωρηθεί, σε καμία περίπτωση, ουσιώδης αλλοίωση της προσφοράς μας που να συνιστά παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας αφού δεν εισάγει διακρίσεις ούτε έχει ως συνέπεια ευνοϊκή μεταχείριση ούτε προσδίδει αθέμιτο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της προσφοράς μας σε σχέση με τις λοιπές.

Προς απόδειξη των ισχυρισμών μας επισυνάπτουμε στην παρούσα, το υποβληθέν από 13-3- 2020 μετοχολόγιο. (Σχετικό 1) ...[.].».

12. Επειδή το άρθρο 18 του Ν. 4412/2016 με τίτλο « Αρχές εφαρμοζόμενες στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων» προβλέπει : «1. Οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφάνεια, τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας, της αμοιβαίας αναγνώρισης, της προστασίας του δημόσιου συμφέροντος, της προστασίας των δικαιωμάτων των ιδιωτών, της ελευθερίας του ανταγωνισμού και της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης...[.].». Επίσης, το άρθρο 53 του Ν. 4412/2016 με τίτλο « Περιεχόμενο εγγράφων της σύμβασης» προβλέπει στην παρ. 1 και 2 τα εξής «1. Οι όροι των εγγράφων της σύμβασης πρέπει να είναι σαφείς και πλήρεις ώστε να επιτρέπουν την υποβολή άρτιων και συγκρίσιμων μεταξύ τους προσφορών.

2. Τα έγγραφα της σύμβασης, πλην της προκήρυξης σύμβασης του άρθρου 63 και της προκαταρκτικής προκήρυξης του άρθρου 62 σε περίπτωση που χρησιμοποιείται ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού, περιέχουν ιδίως:

α) την επωνυμία της αναθέτουσας αρχής, [...]ε) ακριβή περιγραφή του φυσικού αντικείμενου της σύμβασης. Επίσης οποιαδήποτε δικαιώματα προαίρεσης για συμπληρωματικές ή νέες συμβάσεις και, εφόσον είναι γνωστό, το προσωρινό χρονοδιάγραμμα για την άσκηση των δικαιωμάτων αυτών, καθώς και τον αριθμό των παρατάσεων για την άσκησή τους, ια) τα τεχνικά χαρακτηριστικά (προδιαγραφές), την ποσότητα και την περιγραφή των αγαθών, υπηρεσιών ή έργων, τον τρόπο της εκτέλεσης του ελέγχου και της διασφάλισης της ποιότητας, την προθεσμία για την εκτέλεση της σύμβασης, τον τόπο και χρόνο εκτέλεσης, καθώς και άλλα χαρακτηριστικά, ανάλογα με το αντικείμενο της σύμβασης,[.] ιγ) τη δυνατότητα υποβολής προσφοράς για ένα ή περισσότερα τμήματα της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 59,[.] ιζ) τους απαράβατους όρους, απόκλιση από τους οποίους συνεπάγεται την απόρριψη της προσφοράς, ιη) όλους τους ειδικούς και γενικούς όρους για την εκτέλεση της σύμβασης, ιδίως δε την υποχρέωση της παρ. 2 του άρθρου 18 και τους όρους πληρωμής, [...]κ) τα απαιτούμενα αποδεικτικά μέσα (δηλώσεις, δικαιολογητικά κ.λπ.), κα) τον κατάλογο και τη σειρά ισχύος των εγγράφων της σύμβασης, κβ) όλες τις αναγκαίες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο διάθεσης των εγγράφων της σύμβασης, κγ) τη διαδικασία πρόσβασης των υποψηφίων

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

και προσφερόντων στα δικαιολογητικά, στις τεχνικές και οικονομικές προσφορές, υπό την επιφύλαξη των οριζόμενων στο άρθρο 70 και στην κείμενη νομοθεσία,[...]». Περαιτέρω, η παρ. 10 του άρθρου 80 του Ν. 4412/2016 με τίτλο «Αποδεικτικά μέσα» προβλέπει ρητώς «10. Τα αποδεικτικά έγγραφα συντάσσονται στην ελληνική γλώσσα ή συνοδεύονται από επίσημη μετάφρασή τους στην ελληνική γλώσσα. Στα αλλοδαπά δημόσια έγγραφα και δικαιολογητικά εφαρμόζεται η Συνθήκη της Χάγης της 5.10.1961, που κυρώθηκε με το ν. 1497/1984 (Α'188). Ειδικά τα αλλοδαπά ιδιωτικά έγγραφα συνοδεύονται από μετάφρασή τους στην ελληνική γλώσσα επικυρωμένη είτε από πρόσωπο αρμόδιο κατά τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας είτε από πρόσωπο κατά νόμο αρμόδιο της χώρας στην οποία έχει συνταχθεί το έγγραφο. Στα έγγραφα της σύμβασης του άρθρου 53 μπορεί να ορίζεται ότι ενημερωτικά και τεχνικά φυλλάδια και άλλα έντυπα -εταιρικά ή μη- με ειδικό τεχνικό περιεχόμενο μπορούν να υποβάλλονται σε άλλη γλώσσα, χωρίς να συνοδεύονται από μετάφραση στην ελληνική.

11. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται σε δημόσιες συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία ίση ή κατώτερη των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ (χωρίς ΦΠΑ).

12. Τα αποδεικτικά μέσα γίνονται αποδεκτά κατά τον ακόλουθο τρόπο:

α) τα δικαιολογητικά που αφορούν την παράγραφο 1 του άρθρου 73, την περίπτωση γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 73 και την περίπτωση β' της παραγράφου 4 του άρθρου 73 εφόσον έχουν εκδοθεί έως τρεις (3) μήνες πριν από την υποβολή τους,

β) τα λοιπά δικαιολογητικά που αφορούν την παράγραφο 2 του άρθρου 73 εφόσον είναι εν ισχύ κατά το χρόνο υποβολής τους, άλλως, στην περίπτωση που δεν αναφέρεται χρόνος ισχύος, να έχουν εκδοθεί κατά τα οριζόμενα στην προηγούμενη περίπτωση,

γ) τα δικαιολογητικά που αφορούν την παράγραφο 2 του άρθρου 75, τα αποδεικτικά ισχύουσας εκπροσώπησης σε περίπτωση νομικών προσώπων, και τα πιστοποιητικά αρμόδιας αρχής σχετικά με την ονομαστικοποίηση των μετοχών σε περίπτωση ανωνύμων εταιρειών, εφόσον έχουν εκδοθεί έως τριάντα (30) εργάσιμες ημέρες πριν από την υποβολή τους,

δ) οι ένορκες βεβαιώσεις, εφόσον έχουν συνταχθεί έως τρεις (3) μήνες πριν από την υποβολή τους και

ε) οι υπεύθυνες δηλώσεις, εφόσον έχουν συνταχθεί μετά την κοινοποίηση της πρόσκλησης για την υποβολή των δικαιολογητικών. Επίσης, το άρθρο 102 του αυτού Νόμου με τίτλο «Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών» αναφέρει «1. Κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί εγγράφως τους προσφέροντες ή τους υποψηφίους να διευκρινίζουν ή να συμπληρώνουν τα έγγραφα ή δικαιολογητικά που έχουν υποβάλει, μέσα σε εύλογη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από επτά (7) ημέρες από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης. Οποιαδήποτε διευκρίνιση ή συμπλήρωση που υποβάλλεται από τους προσφέροντες ή υποψηφίους, χωρίς να έχει ζητηθεί από την αναθέτουσα αρχή, δεν λαμβάνεται υπόψη.

2. Η πιο πάνω διευκρίνιση ή η συμπλήρωση αφορά μόνο τις ασάφειες, επουσιώδεις πλημμέλειες ή πρόδηλα τυπικά σφάλματα που επιδέχονται διόρθωση ή συμπλήρωση, ιδίως δε παράλειψη μονογραφών, διακεκομμένη αρίθμηση, ελαττώματα συσκευασίας και σήμανσης του φακέλου και των υποφακέλων των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, λεκτικές και φραστικές αποκλίσεις των εγγράφων της προσφοράς από την ορολογία των εγγράφων της σύμβασης, που δεν επιφέρουν έννομες συνέπειες ως προς το περιεχόμενό τους, ελλείψεις ως προς τα νομιμοποιητικά στοιχεία, πλημμελής σήμανση αντιγράφων που εκδίδονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 4250/2014 (Α' 74), μεταφράσεων και λοιπών πιστοποιητικών ή βεβαιώσεων, διαφοροποίηση της δομής των εγγράφων της προσφοράς από τα υποδείγματα, υποχρεωτικά ή μη, που θεσπίζονται με νόμο, κανονιστικές πράξεις ή τα έγγραφα της σύμβασης. Η συμπλήρωση ή η διευκρίνιση, κατά το πρώτο εδάφιο, δεν επιτρέπεται να έχει ως συνέπεια μεταγενέστερη αντικατάσταση ή υποβολή εγγράφων σε συμμόρφωση με τους όρους της διακήρυξης, αλλά μόνο τη διευκρίνιση ή συμπλήρωση, ακόμη και με νέα έγγραφα, εγγράφων ή δικαιολογητικών που έχουν ήδη υποβληθεί.

3. Η διευκρίνιση ή η συμπλήρωση δεν πρέπει να εισάγει διακρίσεις, άνιση μεταχείριση των οικονομικών φορέων ή να έχει ως συνέπεια ευνοϊκή

μεταχείριση συγκεκριμένου οικονομικού φορέα στη διαδικασία ανάθεσης της δημόσιας σύμβασης.

4. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί εγγράφως τους προσφέροντες να διευκρινίσουν, μέσα σε εύλογη προθεσμία η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από επτά (7) ημέρες από την ημερομηνία κοινοποίησης της σχετικής πρόσκλησης, το περιεχόμενο της τεχνικής ή οικονομικής προσφοράς που έχουν υποβάλει, αν περιέχει ασάφειες ή σσονος σημασίας ατέλειες, επουσιώδεις παραλείψεις ή πρόδηλα τυπικά ή υπολογιστικά σφάλματα που η αναθέτουσα αρχή κρίνει ότι μπορεί να θεραπευθούν. Η διευκρίνιση αυτή δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την ουσιώδη αλλοίωση της προσφοράς και δεν πρέπει να προσδίδει αθέμιτο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στη συγκεκριμένη προσφορά σε σχέση με τις λοιπές.

5. Η παροχή της δυνατότητας διευκρινίσεων στον προσφέροντα ή υποψήφιο, σύμφωνα με τις παραγράφους 1 έως 4, είναι υποχρεωτική για την αναθέτουσα αρχή, αν επίκειται αποκλεισμός του από τη διαδικασία, λόγω ασαφειών των δικαιολογητικών και εγγράφων της προσφοράς». Το, δε, άρθρο 103 του Ν. 4412/2016 με τίτλο «Πρόσκληση για υποβολή δικαιολογητικών» όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 43 παρ. 12 του Ν.4605/2019 (Φ.Ε.Κ. Α' 52/01.04.2019) αναφέρει αυτολεξεί τα εξής «Πέραν των οριζόμενων στις παραγράφους 3 και 4 του άρθρου 79 και στο άρθρο 93, ισχύουν και τα ακόλουθα: 1. Μετά την αξιολόγηση των προσφορών, η αναθέτουσα αρχή ειδοποιεί εγγράφως τον προσφέροντα, στον οποίο πρόκειται να γίνει η κατακύρωση («προσωρινό ανάδοχο»), να υποβάλει εντός προθεσμίας, εντός δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής έγγραφης ειδοποίησης σε αυτόν, τα αποδεικτικά έγγραφα νομιμοποίησης και τα πρωτότυπα ή αντίγραφα που εκδίδονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 4250/2014 (Α' 74) όλων των δικαιολογητικών του άρθρου 80, όπως καθορίζονται ειδικότερα στα έγγραφα της σύμβασης, ως αποδεικτικά στοιχεία για τη μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού των άρθρων 73 και 74, καθώς και για την πλήρωση των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής των άρθρων 75 έως 78. Τα δικαιολογητικά υποβάλλονται στην αναθέτουσα αρχή σε σφραγισμένο φάκελο, ο οποίος παραδίδεται στο αρμόδιο όργανο αξιολόγησης.

2. Αν δεν προσκομισθούν τα παραπάνω δικαιολογητικά ή υπάρχουν ελλείψεις σε αυτά που υποβλήθηκαν και ο προσωρινός ανάδοχος υποβάλλει εντός της προθεσμίας της παραγράφου 1 αίτημα προς το αρμόδιο όργανο αξιολόγησης για την παράταση της προθεσμίας υποβολής, το οποίο συνοδεύεται με αποδεικτικά έγγραφα από τα οποία να αποδεικνύεται ότι έχει αιτηθεί τη χορήγηση των δικαιολογητικών, η αναθέτουσα αρχή παρατείνει την προθεσμία υποβολής των δικαιολογητικών για όσο χρόνο απαιτηθεί για τη χορήγηση των δικαιολογητικών από τις αρμόδιες αρχές. Το παρόν εφαρμόζεται αναλόγως και στις περιπτώσεις που η αναθέτουσα αρχή ζητήσει την προσκόμιση των δικαιολογητικών κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής και πριν το στάδιο κατακύρωσης, κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 79 παράγραφος 5 εδάφιο α', τηρουμένων των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας.

3. Αν, κατά τον έλεγχο των παραπάνω δικαιολογητικών διαπιστωθεί ότι τα στοιχεία που δηλώθηκαν, σύμφωνα με το άρθρο 79 είναι ψευδή ή ανακριβή, απορρίπτεται η προσφορά του προσωρινού αναδόχου και, με την επιφύλαξη του άρθρου 104, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του, που είχε προσκομισθεί, σύμφωνα με το άρθρο 72, εφόσον είχε προσκομισθεί και η κατακύρωση γίνεται στον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει των ειδικότερων κριτηρίων ανάθεσης όπως είχαν οριστεί στα έγγραφα της σύμβασης, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η προσφορά του προσφέροντος που απορρίφθηκε. Αν κανένας από τους προσφέροντες δεν υπέβαλε αληθή ή ακριβή δήλωση η διαδικασία ανάθεσης ματαιώνεται.

4. Αν ο προσωρινός ανάδοχος δεν υποβάλει στο προκαθορισμένο χρονικό διάστημα τα απαιτούμενα πρωτότυπα ή αντίγραφα, των παραπάνω δικαιολογητικών, απορρίπτεται η προσφορά του προσωρινού αναδόχου και καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του, που είχε προσκομισθεί, σύμφωνα με το άρθρο 72, εφόσον είχε προσκομισθεί, και η κατακύρωση γίνεται στον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει των ειδικότερων κριτηρίων ανάθεσης όπως είχαν οριστεί στα έγγραφα της σύμβασης, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η προσφορά του προσφέροντος που απορρίφθηκε. Αν

κανέννας από τους προσφέροντες δεν προσκομίζει ένα ή περισσότερα από τα απαιτούμενα έγγραφα και δικαιολογητικά, η διαδικασία ματαιώνεται.

5. Αν από τα παραπάνω δικαιολογητικά που προσκομίσθηκαν νομίμως και εμπροθέσμως, δεν αποδεικνύεται η μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού των άρθρων 73 και 74 ή η πλήρωση μιας ή περισσότερων από τις απαιτήσεις των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής, σύμφωνα με την παράγραφο 1 και τα άρθρα 75, 76 και 77, απορρίπτεται η προσφορά του προσωρινού αναδόχου και, με την επιφύλαξη του άρθρου 104, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του, είχε προσκομισθεί, σύμφωνα με το άρθρο 72, εφόσον είχε προσκομισθεί, και, με την επιφύλαξη του άρθρου 104, η κατακύρωση γίνεται στον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει των ειδικότερων κριτηρίων ανάθεσης όπως είχαν οριστεί στα έγγραφα της σύμβασης, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η προσφορά του προσφέροντος που απορρίφθηκε. Αν κανέννας από τους προσφέροντες δεν αποδείξει ότι πληροί τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής, σύμφωνα με την παράγραφο 1 και το άρθρο 75 η διαδικασία ματαιώνεται.

6. Η διαδικασία ελέγχου των παραπάνω δικαιολογητικών ολοκληρώνεται με τη σύνταξη πρακτικού από το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο ,στο οποίο αναγράφεται η τυχόν συμπλήρωση δικαιολογητικών κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 2,

και τη διαβίβαση του φακέλου στο αποφαινόμενο όργανο της αναθέτουσας αρχής για τη λήψη απόφασης [είτε για την κήρυξη του προσωρινού αναδόχου ως εκπτώτου] είτε για τη ματαίωση της διαδικασίας κατά τις παραγράφους 3, 4 ή 5 είτε κατακύρωσης της σύμβασης. Τα αποτελέσματα του ελέγχου των παραπάνω δικαιολογητικών, επικυρώνονται με την απόφαση κατακύρωσης του άρθρου 105.

7. Όσοι δεν έχουν αποκλειστεί οριστικά λαμβάνουν γνώση των παραπάνω δικαιολογητικών που κατατέθηκαν, κατά τα οριζόμενα στα έγγραφα της σύμβασης και στις διατάξεις του παρόντος. Τέλος, τα άρθρα 104 και 105 του αυτού Νόμου αναφέρουν «104 Χρόνος συνδρομής όρων συμμετοχής Οψιγενείς μεταβολές 1. Το δικαίωμα συμμετοχής και οι όροι και προϋποθέσεις συμμετοχής όπως ορίστηκαν στα έγγραφα της σύμβασης, κρίνονται κατά την

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

υποβολή της αίτησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος ή της προσφοράς, κατά την υποβολή των δικαιολογητικών του άρθρου 80, και κατά την σύναψη της σύμβασης σύμφωνα με τα οριζόμενα στην περίπτωση γ' της παρ. 3 του άρθρου 105.

2. Αν επέλθουν μεταβολές στις προϋποθέσεις τις οποίες οι προσφέροντες/υποψήφιοι είχαν δηλώσει ότι πληρούν, σύμφωνα με το άρθρο 79, οι οποίες επήλθαν ή για τις οποίες έλαβε γνώση ο προσφέρων/υποψήφιος μετά την δήλωση και μέχρι την ημέρα της έγγραφης ειδοποίησης για την προσκόμιση των δικαιολογητικών κατακύρωσης, οι προσφέροντες/υποψήφιοι οφείλουν να ενημερώσουν αμελλητί την αναθέτουσα αρχή σχετικά και το αργότερο μέχρι την ημέρα της έγγραφης ειδοποίησης για την προσκόμιση των δικαιολογητικών του άρθρου 80.

3. Σε περίπτωση έγκαιρης και προσήκουσας ενημέρωσης της αναθέτουσας αρχής για οφικγενείς μεταβολές κατά την έννοια της προηγούμενης παραγράφου που επήλθαν στο πρόσωπο του προσωρινού αναδόχου, δεν καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του, που είχε προσκομισθεί, σύμφωνα με τις παραγράφους 4, 5 και 6 του άρθρου 72, και εφαρμόζονται κατά τα λοιπά οι διατάξεις των παραγράφων αυτών. Σε αντίθετη περίπτωση, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του προσωρινού αναδόχου, που είχε προσκομισθεί, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 72.

105 Κατακύρωση - σύναψη σύμβασης

1. Στην απόφαση κατακύρωσης αναφέρονται υποχρεωτικά οι προθεσμίες για την αναστολή της σύναψης της σύμβασης, σύμφωνα με τα άρθρα 127 και 360 και επόμενα. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης προμηθειών ή παροχής γενικών υπηρεσιών, το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο, με αιτιολογημένη εισήγησή του, μπορεί να προτείνει την κατακύρωση της σύμβασης για ολόκληρη ή μεγαλύτερη ή μικρότερη ποσότητα κατά ποσοστό στα εκατό, που θα καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης. Το ποσοστό αυτό δεν μπορεί να υπερβαίνει το 30% για διαγωνισμούς προϋπολογισθείσας αξίας μέχρι 100.000 ευρώ περιλαμβανομένου Φ.Π.Α. και το 15% για διαγωνισμούς προϋπολογισθείσας αξίας από 100.001 ευρώ και άνω περιλαμβανομένου Φ.Π.Α. στην περίπτωση της μεγαλύτερης ποσότητας ή το 50% στην περίπτωση μικρότερης ποσότητας. Για κατακύρωση μέρους της ποσότητας

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

κάτω του καθοριζόμενου από τα έγγραφα της σύμβασης ποσοστού, απαιτείται προηγούμενη αποδοχή από τον προμηθευτή.

2. Η αναθέτουσα αρχή κοινοποιεί αμέσως την απόφαση κατακύρωσης, μαζί με αντίγραφο όλων των πρακτικών της διαδικασίας ελέγχου και αξιολόγησης των προσφορών, σε κάθε προσφέροντα που δεν έχει αποκλειστεί οριστικά εκτός από τον προσωρινό ανάδοχο με κάθε πρόσφορο τρόπο, όπως με τηλεμοιοτυπία, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο κ.λπ., επί αποδείξει.

3. Η απόφαση κατακύρωσης δεν παράγει τα έννομα αποτελέσματά της, εφόσον η αναθέτουσα αρχή δεν την κοινοποίησε σε όλους τους προσφέροντες που δεν έχουν αποκλειστεί οριστικά. Τα έννομα αποτελέσματα της απόφασης κατακύρωσης και ιδίως, η σύναψη της σύμβασης επέρχονται εφόσον και όταν συντρέξουν σωρευτικά τα εξής:

α) αα) σε συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία άνω των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, παρέλθει άπρακτη η προθεσμία άσκησης προδικαστικής προσφυγής ή σε περίπτωση άσκησης, παρέλθει άπρακτη η προθεσμία αίτησης αναστολής κατά της απόφασης της Α.Ε.Π.Π. και σε περίπτωση άσκησης αίτησης αναστολής κατά της απόφασης της Α.Ε.Π.Π., εκδοθεί απόφαση επί της αίτησης, με την επιφύλαξη της χορήγησης προσωρινής διαταγής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 372 και

ββ) σε συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία έως εξήντα χιλιάδες (60.000) ευρώ, παρέλθει άπρακτη η προθεσμία άσκησης της ένστασης του άρθρου 127 και σε περίπτωση άσκησης, η έκδοση απόφασης επί αυτής ή η πάροδος άπρακτης της προθεσμίας του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 127,

β) ολοκληρωθεί επιτυχώς ο προσυμβατικός έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο, σύμφωνα με τα άρθρα 35 και 36 του ν. 4129/2013, εφόσον απαιτείται και

γ) κοινοποιηθεί η απόφαση κατακύρωσης στον προσωρινό ανάδοχο, εφόσον ο τελευταίος υποβάλλει, έπειτα από σχετική πρόσκληση, υπεύθυνη δήλωση, που υπογράφεται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 79Α, στην οποία θα δηλώνεται ότι, δεν έχουν επέλθει στο πρόσωπό του οψιγενείς μεταβολές κατά την έννοια του άρθρου 104 και μόνον στην περίπτωση του προσυμβατικού ελέγχου ή της άσκησης προδικαστικής προσφυγής κατά της απόφασης κατακύρωσης. Η

υπεύθυνη δήλωση ελέγχεται από το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο, το οποίο συντάσσει πρακτικό που συνοδεύει τη σύμβαση. 4. Μετά την επέλευση των εννόμων αποτελεσμάτων της απόφασης κατακύρωσης, η αναθέτουσα αρχή προσκαλεί τον ανάδοχο να προσέλθει για την υπογραφή του συμφωνητικού, θέτοντάς του προθεσμία που δε μπορεί να υπερβαίνει τις είκοσι (20) ημέρες από την κοινοποίηση σχετικής έγγραφης ειδικής πρόσκλησης.

5. Η υπογραφή του συμφωνητικού έχει αποδεικτικό χαρακτήρα. Εάν ο ανάδοχος δεν προσέλθει να υπογράψει το συμφωνητικό, μέσα στην προθεσμία που ορίζεται στην ειδική πρόκληση, κηρύσσεται έκπτωτος, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του και ακολουθείται η διαδικασία του άρθρου 103 για τον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά. Αν κανένας από τους προσφέροντες δεν προσέλθει για την υπογραφή του συμφωνητικού, η διαδικασία ανάθεσης ματαιώνεται, σύμφωνα με την περίπτωση β' της παραγράφου 1 του άρθρου 106».

13. Επειδή, οι οικείοι όροι της διακήρυξης προβλέπουν τα κάτωθι «i) 4.2. Πρόσκληση υποβολής δικαιολογητικών προσωρινού αναδόχου/ Κατακύρωση/ Πρόσκληση για υπογραφή σύμβασης

α) Μετά την αξιολόγηση των προσφορών, η αναθέτουσα αρχή προσκαλεί, στο πλαίσιο της σχετικής ηλεκτρονικής διαδικασίας σύναψης σύμβασης και μέσω της λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας», τον προσωρινό ανάδοχο να υποβάλει εντός προθεσμίας 10 ημερών 21 από την κοινοποίηση της σχετικής έγγραφης κοινοποίησης σε αυτόν τα προβλεπόμενα στις κείμενες διατάξεις δικαιολογητικά προσωρινού αναδόχου και τα αποδεικτικά έγγραφα νομιμοποίησης. β) Τα δικαιολογητικά του προσωρινού αναδόχου υποβάλλονται από τον οικονομικό φορέα ηλεκτρονικά, μέσω της λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας» στην αναθέτουσα αρχή.

γ) Αν δεν υποβληθούν τα παραπάνω δικαιολογητικά ή υπάρχουν ελλείψεις σε αυτά που υποβλήθηκαν και ο προσωρινός ανάδοχος υποβάλλει εντός της προθεσμίας της παραγράφου (α) αίτημα προς την Επιτροπή Διαγωνισμού για την παράταση της προθεσμίας υποβολής, το οποίο συνοδεύεται με αποδεικτικά έγγραφα από τα οποία να αποδεικνύεται ότι έχει αιτηθεί τη χορήγηση των δικαιολογητικών, η αναθέτουσα αρχή παρατείνει την

προθεσμία υποβολής των δικαιολογητικών για όσο χρόνο απαιτηθεί για τη χορήγηση των δικαιολογητικών από τις αρμόδιες αρχές.

Το παρόν εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις που η αναθέτουσα αρχή τυχόν ζητήσει την προσκόμιση δικαιολογητικών κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών και πριν από το στάδιο κατακύρωσης, κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 79 παράγραφος 5 εδάφιο α' ν. 4412/2016, τηρουμένων των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας .

Εντός τριών (3) εργασίμων ημερών από την ηλεκτρονική υποβολή των ως άνω στοιχείων και δικαιολογητικών, σύμφωνα με τα ανωτέρω υπό β) και γ) αναφερόμενα, προσκομίζονται υποχρεωτικά από τον οικονομικό φορέα στην αναθέτουσα αρχή, σε έντυπη μορφή και σε σφραγισμένο φάκελο, τα έγγραφα που απαιτείται να προσκομισθούν σε πρωτότυπη μορφή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11 παρ. 2 του ν. 2690/1999 "Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας", όπως τροποποιήθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 2 του ν. 4250/2014. δ) Αν κατά τον έλεγχο των παραπάνω δικαιολογητικών διαπιστωθεί ότι:

i) τα στοιχεία που δηλώθηκαν με το Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (ΤΕΥΔ), είναι ψευδή ή ανακριβή ή

ii) αν δεν υποβληθούν στο προκαθορισμένο χρονικό διάστημα τα απαιτούμενα πρωτότυπα ή αντίγραφα, των παραπάνω δικαιολογητικών, ή

ii) αν από τα δικαιολογητικά που προσκομίσθηκαν νομίμως και εμπροθέσμως, δεν αποδεικνύονται οι όροι και οι προϋποθέσεις συμμετοχής σύμφωνα με τα άρθρα 21, 22 και 23 της παρούσας, απορρίπτεται η προσφορά του προσωρινού αναδόχου, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του και η κατακύρωση γίνεται στον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει της τιμής τηρουμένης της ανωτέρω διαδικασίας.

Σε περίπτωση έγκαιρης και προσήκουσας ενημέρωσης της αναθέτουσας αρχής για μεταβολές στις προϋποθέσεις τις οποίες ο προσωρινός ανάδοχος είχε δηλώσει με το Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (ΤΕΥΔ) ότι πληροί και οι οποίες επήλθαν ή για τις οποίες έλαβε γνώση ο προσωρινός ανάδοχος μετά την δήλωση και μέχρι την ημέρα της ειδοποίησης/πρόσκλησης για την προσκόμιση των δικαιολογητικών

κατακύρωσης (οψιγενείς μεταβολές), δεν καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του, που είχε προσκομισθεί, σύμφωνα με το άρθρο 15 της παρούσας.

Αν κανένας από τους προσφέροντες δεν υπέβαλε αληθή ή ακριβή δήλωση, ή αν κανένας από τους προσφέροντες δεν προσκομίζει ένα ή περισσότερα από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, ή αν κανένας από τους προσφέροντες δεν αποδείξει ότι πληροί τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής του άρθρου 22, η διαδικασία σύναψης της σύμβασης ματαιώνεται.

Η διαδικασία ελέγχου των ως άνω δικαιολογητικών ολοκληρώνεται με τη σύνταξη πρακτικού από την Επιτροπή Διαγωνισμού, στο οποίο αναγράφεται η τυχόν συμπλήρωση δικαιολογητικών κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο (γ) του παρόντος άρθρου. Η Επιτροπή, στη συνέχεια, το κοινοποιεί, μέσω της «λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας», στην αναθέτουσα αρχή για τη λήψη απόφασης.

Η αναθέτουσα αρχή προβαίνει, μετά την έγκριση του ανωτέρω πρακτικού, στην κοινοποίηση της απόφασης κατακύρωσης, μαζί με αντίγραφο όλων των πρακτικών, σε κάθε προσφέροντα που δεν έχει αποκλεισθεί οριστικά, εκτός από τον προσωρινό ανάδοχο, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, μέσω της λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας», και επιπλέον αναρτά τα Δικαιολογητικά του προσωρινού αναδόχου στον χώρο «Συνημμένα Ηλεκτρονικού Διαγωνισμού».

ε) Η σύναψη της σύμβασης επέρχεται με την κοινοποίηση της απόφασης κατακύρωσης στον προσωρινό ανάδοχο σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 105 ως ακολούθως :

Μετά την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας άσκησης προδικαστικής προσφυγής ή, σε περίπτωση άσκησής της, όταν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία άσκησης αίτησης αναστολής κατά της απόφασης της Α.Ε.Π.Π. και, σε περίπτωση άσκησης αίτησης αναστολής κατά της απόφασης της Α.Ε.Π.Π., όταν εκδοθεί απόφαση επί της αίτησης, με την επιφύλαξη της χορήγησης προσωρινής διαταγής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 372 του ν. 4412/2016 και, μετά την ολοκλήρωση του προσυμβατικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο, εφόσον απαιτείται, σύμφωνα με τα άρθρα 35 και 36 του ν. 4129/2013, ο προσωρινός ανάδοχος,

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

υποβάλλει, εφόσον απαιτείται, υπεύθυνη δήλωση, μετά από σχετική πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής, μέσω της λειτουργικότητας της “Επικοινωνίας” του υποσυστήματος. Στην υπεύθυνη δήλωση, η οποία υπογράφεται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 23 της παρούσας, δηλώνεται ότι, δεν έχουν επέλθει στο πρόσωπό του οφειγείς μεταβολές, κατά την έννοια του άρθρου 104 του ν. 4412/2016, προκειμένου να διαπιστωθεί ότι δεν έχουν εκλείψει οι προϋποθέσεις συμμετοχής του άρθρου 21, ότι εξακολουθούν να πληρούνται τα κριτήρια επιλογής του άρθρου 22 και ότι δεν συντρέχουν οι λόγοι αποκλεισμού του ίδιου άρθρου. Η υπεύθυνη δήλωση ελέγχεται από την Επιτροπή Διαγωνισμού, η οποία συντάσσει πρακτικό που συνοδεύει τη σύμβαση. Μέσω της λειτουργικότητας της “Επικοινωνίας” του υποσυστήματος κοινοποιείται η απόφαση κατακύρωσης στον προσωρινό ανάδοχο. Με την ίδια απόφαση καλείται ο ανάδοχος όπως προσέλθει σε ορισμένο τόπο και χρόνο για την υπογραφή του συμφωνητικού, θέτοντάς του η αναθέτουσα αρχή προθεσμία που δεν μπορεί να υπερβαίνει τις είκοσι (20) ημέρες από την κοινοποίηση ειδικής ηλεκτρονικής πρόσκλησης, μέσω της λειτουργικότητας της “Επικοινωνίας” του υποσυστήματος, προσκομίζοντας, και την απαιτούμενη εγγυητική επιστολή καλής εκτέλεσης. Η εν λόγω κοινοποίηση επιφέρει τα έννομα αποτελέσματα της απόφασης κατακύρωσης, σύμφωνα με οριζόμενα στην παρ. 3 του άρθρου 105 του ν.4412/2016.

Εάν ο ανάδοχος δεν προσέλθει να υπογράψει το συμφωνητικό, μέσα στην προθεσμία που ορίζεται στην ειδική πρόκληση, κηρύσσεται έκπτωτος, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του και ακολουθείται η διαδικασία του άρθρου 4.2.γ της παρούσας για τον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει τιμής. Αν κανένας από τους προσφέροντες δεν προσέλθει για την υπογραφή του συμφωνητικού, η διαδικασία σύναψης της σύμβασης ματαιώνεται, σύμφωνα με την περίπτωση β της παραγράφου 1 του άρθρου 106 του ν. 4412/2016. ii) Άρθρο 9: Συμπλήρωση – αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών

Η αναθέτουσα αρχή μπορεί, κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών, να καλέσει τους οικονομικούς φορείς, μέσω της λειτουργικότητας της “Επικοινωνίας” του υποσυστήματος να συμπληρώσουν ή να διευκρινίσουν

τα έγγραφα ή δικαιολογητικά που έχουν υποβάλει, συμπεριλαμβανομένης και της οικονομικής τους προσφοράς, μέσα σε εύλογη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από επτά (7) ημέρες από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στις διατάξεις των άρθρων 102 και 103 του ν. 4412/2016 και του άρθρου 13 της υπ' αρ. 117384/26-10-2017 Κ.Υ.Α.

Οποιαδήποτε διευκρίνιση ή συμπλήρωση που υποβάλλεται από τους προσφέροντες ή υποψηφίους, χωρίς να έχει ζητηθεί από την αναθέτουσα αρχή, δεν λαμβάνεται υπόψη. **iii) 22.A. Λόγοι αποκλεισμού**

Κάθε προσφέρων αποκλείεται από τη συμμετοχή σε διαδικασία σύναψης σύμβασης, εφόσον συντρέχει στο πρόσωπό του (αν πρόκειται για μεμονωμένο φυσικό ή νομικό πρόσωπο) ή σε ένα από τα μέλη του (αν πρόκειται περί ένωσης οικονομικών φορέων) ένας από τους λόγους των παρακάτω περιπτώσεων:....[...] **22.A.5. Αποκλείεται από τη συμμετοχή στη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης (διαγωνισμό), οικονομικός φορέας εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της παρ. 4 του άρθρου 8 του ν. 3310/2005 (εθνικός λόγος αποκλεισμού) ...[...]22.A.9. Οικονομικός φορέας που του έχει επιβληθεί, με την κοινή υπουργική απόφαση του άρθρου 74 του ν. 4412/2016, η ποινή του αποκλεισμού αποκλείεται αυτοδίκαια και από την παρούσα διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης . **iv) 23. 2 . Δικαιολογητικά (Αποδεικτικά μέσα)****

Το δικαίωμα συμμετοχής και οι όροι και προϋποθέσεις συμμετοχής, όπως ορίστηκαν στα άρθρα 21 και 22 της παρούσας, κρίνονται κατά την υποβολή της προσφοράς, κατά την υποβολή των δικαιολογητικών, σύμφωνα με το άρθρο 4.2 (α έως δ) και κατά τη σύναψη της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 4.2 (ε) της παρούσας.

Στην περίπτωση που προσφέρων οικονομικός φορέας ή ένωση αυτών στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων, σύμφωνα με το άρθρο 22.ΣΤ της παρούσας, οι φορείς στην ικανότητα των οποίων στηρίζεται ο προσφέρων οικονομικός φορέας ή ένωση αυτών, υποχρεούνται στην υποβολή των δικαιολογητικών που αποδεικνύουν ότι δεν συντρέχουν οι λόγοι αποκλεισμού του άρθρου 22 Α της παρούσας και ότι πληρούν τα σχετικά κριτήρια επιλογής κατά περίπτωση (άρθρου 22 Β – Ε).

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

Ο οικονομικός φορέας υποχρεούται να αντικαταστήσει έναν φορέα στην ικανότητα του οποίου στηρίζεται, εφόσον ο τελευταίος δεν πληροί το σχετικό κριτήριο επιλογής ή για τον οποίο συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού των παραγράφων 1, 2, 2α και 494 του άρθρου 22 Α. Οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται να υποβάλλουν δικαιολογητικά ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία, αν και στο μέτρο που η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει τα πιστοποιητικά ή τις συναφείς πληροφορίες απευθείας μέσω πρόσβασης σε εθνική βάση δεδομένων σε οποιοδήποτε κράτος - μέλος της Ένωσης, η οποία διατίθεται δωρεάν, όπως εθνικό μητρώο συμβάσεων, εικονικό φάκελο επιχείρησης, ηλεκτρονικό σύστημα αποθήκευσης εγγράφων ή σύστημα προεπιλογής. Η δήλωση για την πρόσβαση σε εθνική βάση δεδομένων εμπεριέχεται στο Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (ΤΕΥΔ).

Οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται να υποβάλουν δικαιολογητικά, όταν η αναθέτουσα αρχή που έχει αναθέσει τη σύμβαση διαθέτει ήδη τα δικαιολογητικά αυτά.

Όλα τα αποδεικτικά έγγραφα του άρθρου 23.3 έως 23.10 της παρούσας, υποβάλλονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4250/2014 (Α' 94). Ειδικά τα αποδεικτικά τα οποία αποτελούν ιδιωτικά έγγραφα, μπορεί να γίνονται αποδεκτά και σε απλή φωτοτυπία, εφόσον συνυποβάλλεται υπεύθυνη δήλωση στην οποία βεβαιώνεται η ακρίβειά τους.

Επισημαίνεται ότι γίνονται αποδεκτές:

- οι ένορκες βεβαιώσεις που αναφέρονται στην παρούσα Διακήρυξη, εφόσον έχουν συνταχθεί έως τρεις (3) μήνες πριν από την υποβολή τους,
- οι υπεύθυνες δηλώσεις, εφόσον έχουν συνταχθεί μετά την κοινοποίηση της πρόσκλησης για την υποβολή των δικαιολογητικών. Σημειώνεται ότι δεν απαιτείται θεώρηση του γνησίου της υπογραφής τους. **ν)** (στ) Δικαιολογητικά της παρ. Α.5 του Άρθρου 22

Για την απόδειξη της μη συνδρομής του λόγου αποκλεισμού της παραγράφου Α.5 του άρθρου 22 υποβάλλονται, εφόσον ο προσωρινός ανάδοχος είναι ανώνυμη εταιρία:

Δικαιολογητικά ονομαστικοποίησης μετοχών. [Εξαιρούνται της υποχρέωσης αυτής οι εταιρείες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο της χώρας

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

εγκατάστασής τους και υποβάλλουν περί τούτου υπεύθυνη δήλωση του νόμιμου εκπροσώπου τους].

- Πιστοποιητικό αρμόδιας αρχής του κράτους της έδρας, από το οποίο να προκύπτει ότι οι μετοχές είναι ονομαστικές που να έχει εκδοθεί έως τριάντα (30) εργάσιμες ημέρες πριν από την υποβολή του.

- Αναλυτική κατάσταση με τα στοιχεία των μετόχων της εταιρείας και τον αριθμό των μετοχών κάθε μετόχου (μετοχολόγιο), όπως τα στοιχεία αυτά είναι καταχωρημένα στο βιβλίο μετόχων της εταιρείας, το πολύ τριάντα εργάσιμες ημέρες πριν από την ημέρα υποβολής της προσφοράς.

Ειδικότερα:

α) Οι επιχειρήσεις που είναι εγγεγραμμένες στο Μ.Ε.ΕΠ., προσκομίζουν μόνο την αναλυτική κατάσταση με τα στοιχεία των μετόχων της εταιρείας και τον αριθμό των μετοχών κάθε μετόχου (μετοχολόγιο), όπως τα στοιχεία αυτά είναι καταχωρημένα στο βιβλίο μετόχων της εταιρείας, το πολύ τριάντα (30) εργάσιμες ημέρες πριν από την ημέρα υποβολής της προσφοράς καθώς η απαίτηση για την υποβολή του πιστοποιητικού από το οποίο να προκύπτει ότι οι μετοχές είναι ονομαστικές, καλύπτεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 23.9 της παρούσας.

14. Επειδή, η διακήρυξη του διαγωνισμού αποτελεί το κανονιστικό πλαίσιο του διαγωνισμού (Ε.Α. ΣτΕ 352/2016) και ως κανονιστική πράξη, δεσμεύει με τους όρους της, τόσο τους τρίτους προς τους οποίους απευθύνεται, όσο και το ίδιο το νομικό πρόσωπο που προκηρύσσει τον σχετικό διαγωνισμό, το οποίο υποχρεούται εφεξής και μέχρι τέλους της διαδικασίας του διαγωνισμού να εφαρμόζει τα όσα ορίζονται σε αυτή (βλ. ενδεικτικά Πράξεις VI Τμήματος ΕλΣυν 181/2006, 31/2003, 105/2003, 294/2010, 224, 78/2007, 19/2005 κ.ά.). Ταυτόχρονα, επιβάλλεται να προσδιορίζονται επακριβώς σε αυτήν τα προς συμμετοχή στον διαγωνισμό απαιτούμενα προσόντα και τα υποβλητέα, κατά την κατάθεση της προσφοράς δικαιολογητικά και λοιπά στοιχεία. Άλλωστε, η αρχή της δεσμευτικότητας της διακήρυξης κατοχυρώνεται και στο ενωσιακό δίκαιο, αφού κάθε απόκλιση από τους όρους αυτής αποτελεί παραβίαση της αρχής της ισότητας των διαγωνιζομένων (βλ. Πράξη VI Τμήματος ΕλΣυν 70/2006). Σκοπός της ενιαίας εφαρμογής των όρων της διακήρυξης και της τήρησης των αρχών της ίσης

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

μεταχείρισης και της διαφάνειας, είναι η διαμόρφωση ενός ασφαλούς δικαιοκτικού πλαισίου, εντός του οποίου θα διεξαχθεί ο διαγωνισμός και η αποφυγή αδικαιολόγητων αιφνιδιασμών των εν δυνάμει υποψηφίων, οι οποίοι σε κάθε στάδιο της διαγωνιστικής διαδικασίας θα εκκινούν από μία κοινή αφετηρία, θα γνωρίζουν εκ των προτέρων ασφαλώς και με ακρίβεια τις προβλεπόμενες διαδικασίες και θα έχουν ίσες ευκαιρίες συμμετοχής, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας. Όπως, δε, παγίως γίνεται δεκτό, οι αρχές της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης στους δημόσιους διαγωνισμούς επιτάσσουν στις αναθέτουσες αρχές να διατυπώνουν τους όρους διεξαγωγής της διαδικασίας ανάθεσης στην προκήρυξη του διαγωνισμού με σαφήνεια, ακρίβεια και χωρίς αμφισημία, κατά τρόπο ώστε αφενός να παρέχουν σε όλους τους ευλόγως ενημερωμένους και επιδεικνύοντες τη συνήθη επιμέλεια διαγωνιζόμενους τη δυνατότητα να κατανοούν το ακριβές περιεχόμενο των όρων αυτών και να τους ερμηνεύουν με τον ίδιο τρόπο, αφετέρου, να καθιστούν δυνατό τον αποτελεσματικό έλεγχο του αν οι προσφορές των υποψηφίων ανταποκρίνονται στα τιθέμενα κριτήρια (Ε.Σ Κλ.Ε 157/2017, Τμ. VI 2452/2012, 1643/2014, 6869/2015, 261/2017, βλ. και ΔΕΚ απόφαση της 18.10.2001, C-19/2000, SIAC Construcion Ltd, σκέψεις 41 έως 44, απόφαση της 29.4.2004, C-496/1999 Επιτροπή κατά CAS Succhi di Frutta, σκέψη 111, απόφαση της 10.5.2012, C-368/10, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών σκ. 109 επ.). Άλλωστε, όπως παγίως έχει κριθεί, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και η υποχρέωση διαφάνειας απαγορεύουν στην αναθέτουσα αρχή να απορρίψει προσφορά στηριζόμενη σε λόγους οι οποίοι δεν προβλέπονται στην οικεία προκήρυξη (βλ., C-278/14, SC Enterprise Focused Solutions SRL ECLI:EU:C:2015:228,σκ. 28, και απόφαση Medipac—Καζαντζίδης, C-6/05, EU:C:2007:337, σκέψη 54). Υπό αυτό το πρίσμα συνάγεται ότι η αυστηρότητα της εφαρμογής της διακήρυξης προϋποθέτει την σαφήνεια των όρων αυτής καθώς η παραβίαση αμφίσημων όρων δεν οδηγεί αναγκαστικά στον αποκλεισμό διαγωνιζόμενου αν δεν ευθύνεται ο ίδιος για την παρερμηνεία των υποχρεώσεών του (Συμβάσεις Δημοσίων Έργων Χρ. Μητκίδης, 2009, σελ. 87 επ.). Τούτο, διότι η ερμηνεία των όρων των εγγράφων της σύμβασης δεν μπορεί να γίνεται εις βάρος του καλόπιστου διαγωνιζόμενου, εφόσον η Διοίκηση ήταν αυτή που όφειλε να εκφραστεί σαφέστερα (ΕφΑθ 1959/1970

Αρμ. 1970 σελ. 1111, ΕφΘεσ 501/1987 ΕΔημΕργ 1990/1, σελ. 84, Α. Τάχος, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, εκδ. θ', σελ. 776).

15. Επειδή, ο τρόπος συντάξεως των προσφορών στα πλαίσια των δημοσίων διαγωνισμών διέπεται από την αρχή της τυπικότητας, η οποία αποσκοπεί στην εξασφάλιση αφενός της τηρήσεως των αρχών του ανταγωνισμού, της διαφάνειας και του ίσου μέτρου κρίσεως αφετέρου της ανάγκης ευχερούς συγκρίσεως των προσφορών μεταξύ τους καθώς και στην αποφυγή του κινδύνου αλλοιώσεως αυτών (ΣτΕ127/2015, 1971/2013, 194/2011, 804/2010, 3084/2008, 1895/2007, 3769/2003, ΕΑ 860, 689/2011, 1008/2009, 817/2008). Επίσης, όπως προαναφέρθηκε, σκοπός της ενιαίας εφαρμογής των όρων της διακήρυξης και της τήρησης των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, είναι η διαμόρφωση ενός ασφαλούς δικαιοκτικού πλαισίου, εντός του οποίου θα διεξαχθεί ο διαγωνισμός και η αποφυγή αδικαιολόγητων αιφνιδιασμών των εν δυνάμει υποψηφίων, οι οποίοι σε κάθε στάδιο της διαγωνιστικής διαδικασίας θα εκκινούν από μία κοινή αφετηρία, θα γνωρίζουν εκ των προτέρων ασφαλώς και με ακρίβεια τις προβλεπόμενες διαδικασίες και θα έχουν ίσες ευκαιρίες συμμετοχής, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, τυχόν παράβαση ουσιώδους όρου της διακήρυξης, είτε κατά τη διάρκεια του διαγωνισμού, είτε κατά τη συνολολόγηση της σύμβασης που καταρτίζεται μετά τη διενέργεια του διαγωνισμού, είτε κατά το στάδιο της εκτέλεσης αυτής, καθιστά μη νόμιμη τη σχετική διαδικασία και επάγεται ακυρότητα (βλ. IV Τμήμα ΕλΣυν 70/2003, 105/2002, 78/2001, 4/2001, 85/2000).

16. Επειδή, σύμφωνα με πάγια νομολογία, ενόψει της αρχής της τυπικότητας, που, όπως προαναφέρθηκε, διέπει τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων, η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να καλεί τους προμηθευτές να συμπληρώσουν τα νομίμως, καταρχήν, υποβληθέντα δικαιολογητικά ή να παρέχουν σχετικές διευκρινίσεις αλλά όχι να αναπληρώσουν μη υποβληθέντα ή μη νομίμως υποβληθέντα δικαιολογητικά (ΣτΕ 2454/09, ΕΑ ΣτΕ 457, 364/09, 738/09, 180/09, 567/08, 3075/08, 307/07, ΔΕφΑΘ 271/2011). Περαιτέρω, μια προσφορά δεν δύναται να τροποποιηθεί μετά την κατάθεσή της, είτε κατόπιν πρωτοβουλίας της αναθέτουσας αρχής είτε του προσφέροντος (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 29ης Μαρτίου 2012,

SAG ELV Slovensko κ.λπ., C 599/10, EU:C:2012:191, σκέψη 36, καθώς και της 10ης Οκτωβρίου 2013, Manova, C 336/12, EU:C:2013:647, σκέψη 31), ή να αντικατασταθεί με νέα (βλ. αποφάσεις της 29ης Μαρτίου 2012, SAG ELV Slovensko κ.λπ., C- 599/10, EU:C:2012:191, σκέψη 40, της 10ης Οκτωβρίου 2013, Manova, C- 336/12, EU:C:2013:647, σκέψη 36) οπότε οιαδήποτε ερώτηση προς διευκρίνιση μπορεί μόνο να έχει ως αποτέλεσμα την άρση κάποιας ασάφειας και όχι την τροποποίηση της εν θέματι προσφοράς (βλ. σχετικές αποφάσεις της 11ης Μαΐου 2017, Archus and Gama, C-131/2016, της 29ης Μαρτίου 2012, SAG ELV Slovensko κ.λπ., C-599/10, EU:C:2012:191, σκέψη 40, της 10ης Οκτωβρίου 2013, Manova, C- 336/12, EU:C:2013:647, σκέψη 36).

17. Επειδή, τυχόν παράβαση ουσιώδους όρου της διακήρυξης, είτε κατά τη διάρκεια του διαγωνισμού, είτε κατά τη συνομολόγηση της σύμβασης που καταρτίζεται μετά τη διενέργεια του διαγωνισμού, είτε κατά το στάδιο της εκτέλεσης αυτής, καθιστά μη νόμιμη τη σχετική διαδικασία και επάγεται ακυρότητα (βλ. IV Τμήμα ΕΛΣυν 70/2003, 105/2002, 78/2001, 4/2001, 85/2000).

18. Επειδή, κρίσιμος χρόνος για την αποκρυστάλλωση του οικείου θεσμικού πλαισίου διενέργειας της διαγωνιστικής διαδικασίας είναι η ημερομηνία δημοσίευσης της οικείας διακήρυξης (βλ. και σκέψη 14) κατά την πάγια νομολογία των Ελληνικών Δικαστηρίων (πρβλ. ενδεικτικά ΔεφΑθ 329/2019, ΣτΕ 111/2003 ΕΑ ΣτΕ 800/2008 και σχετικές σκέψεις και δη ως προς συμπληρωματικές συμβάσεις σε Δημόσιες Συμβάσεις Ν. 4412/2016, Νομολογιακή Προσέγγιση και Πρακτική, Επιμέλεια : Ευαγγελία – Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Σύμβουλος ΕΛΣυν, Ηλίας Μάζος, Σύμβουλος Επικρατείας, Ιωάννης Κίτσος, Πρόεδρος Κλιμακίου ΑΕΠΠ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019 «Ζητήματα Διαχρονικού δικαίου στον Ν. 4412/2016», Νικόλαος Νικολάκης, σελ 57- 62). Εν προκειμένω, ημερομηνία δημοσίευσης είναι η ημερομηνία ανάρτησης στο ΚΗΜΔΗΣ (βλ. σκ 2).

19. Επειδή, δέσμια αρμοδιότητα υπάρχει, όταν το διοικητικό όργανο, εφόσον διαπιστώσει ότι συντρέχουν οι προβλεπόμενες από τους κανόνες δικαίου πραγματικές ή νομικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή τους, είναι υποχρεωμένο να εκδώσει διοικητική πράξη που περιέχει ορισμένη ατομική

ρύθμιση, την οποία προκαθορίζουν οι κανόνες αυτοί (Επαμεινώνδας Π. Σπηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, 1ος τόμος, 15η έκδοση σελ. 138). Συνεπώς, αν η δημόσια διοίκηση δεν ενεργήσει – όταν ο νόμος απαιτεί ενέργεια- παρανομεί (Α. Ι. Τάχος, Ελληνικό διοικητικό δίκαιο, 5η έκδοση, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 1996, σελ. 319).

20. Επειδή, οι γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου, ως της χρηστής διοίκησης και της αναλογικότητας, έχουν εφαρμογή κατά την ενάσκηση της διακριτικής ευχέρειας της Αναθέτουσας Αρχής, ήτοι της νομικής δυνατότητας της διοίκησης να επιλέγει ανάμεσα σε διάφορες εξίσου νόμιμες λύσεις, μία απόφαση δηλαδή για το εάν, πότε και πώς της διοικητικής δράσης (Π. Δαγτόγλου, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, Αθήνα-Κομοτηνή 2004, σ. 191). Επομένως, δεν χωρεί εφαρμογή των αρχών της αναλογικότητας και της χρηστής διοίκησης όπου η αναθέτουσα αρχή οφείλει να εφαρμόσει συγκεκριμένη διάταξη και κατά τον νόμο και την Διακήρυξη ενεργεί κατά δεσμία αρμοδιότητα (πρβλ. ΔΕφΑθ 2098/2013, ΣτΕ 2067/2004, 13/2003, 1072/2003, 999/2019 ΔΕφΑθ).

21. Επειδή, το προϊσχύσαν καθεστώς της συμπληρωματικής υποβολής των δικαιολογητικών, ήτοι η παρ. 2 του άρθρου 103 του ν.4412/2016, όπως ίσχυε πριν την τροποποίηση της με την παρ. 12 του άρθρου 43 του ν.4605/2019, όπως είχε κριθεί (πρβλ. ΕΑ ΣτΕ 29/2019, 204/2019), φαίνεται να είχε την έννοια, μεταξύ άλλων, ότι η αναθέτουσα Αρχή υποχρεούταν, κατόπιν ελέγχου των δικαιολογητικών κατακύρωσης που είχαν προσκομισθεί από τον αναδειχθέντα προσωρινό ανάδοχο μετά από την οριζόμενη στην παρ. 1 του άρθρου 104 πρόσκλησή της, να καλέσει αυτόν να καλύψει, εντός της σχετικώς τασσόμενης προθεσμίας (κυμαινόμενης από πέντε μέχρι είκοσι ημέρες), τυχόν ελλείψεις των εν λόγω δικαιολογητικών, δεδομένου ότι οι ελλείψεις αυτές επάγονταν απόρριψη του φακέλου των δικαιολογητικών κατακύρωσης. Τούτο είχε ως συνέπεια ότι, αν η αναθέτουσα Αρχή παρέλειπε να προβεί σε συμπληρωματική κλήση για τα τυχόν ελλείποντα δικαιολογητικά, η μη υποβολή από τον προσωρινό ανάδοχο των εν λόγω μη ζητηθέντων δικαιολογητικών δεν συνεπαγόταν αυτομάτως και άνευ ετέρου τον αποκλεισμό του από την περαιτέρω διαδικασία του διαγωνισμού, αλλά

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

υποχρέωνε, κατ' αρχήν, την αναθέτουσα Αρχή να προβεί στην οφειλόμενη, κατά τα ανωτέρω, κλήση του προς συμπλήρωση των ελλειπόντων αυτών δικαιολογητικών.

22. Επειδή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4.2. της διακήρυξης του επίδικου διαγωνισμού, οι οποίες εναρμονίζονται με τις αντίστοιχες, ισχύουσες πλέον, ρυθμίσεις του άρθρου 103 παρ. 2 του ν.4412/2016, όπως η αυτή τροποποιήθηκε με την παρ. 12 του άρθρου 43 του ν.4605/2019, μετά την πρόσκληση προς τον αναδειχθέντα προσωρινό ανάδοχο για υποβολή των δικαιολογητικών κατακύρωσης εντός της οριζόμενης προθεσμίας (βλ. αντίστοιχα παρ. 1 του άρθρου 103), εφόσον κατά τον έλεγχο αυτών διαπιστωθεί ότι δεν έχουν προσκομισθεί συγκεκριμένα δικαιολογητικά, δεν οφείλει η αναθέτουσα αρχή να ζητήσει από τον προσωρινό μειοδότη τη συμπλήρωση αυτών. Μόνο κατ' εξαίρεση, στην περίπτωση που ο προσωρινός ανάδοχος έχει επιδείξει τη δέουσα επιμέλεια και έχει αιτηθεί εγκαίρως την έκδοση των μνημονευόμενων δικαιολογητικών, υποβάλλοντας παράλληλα προς την αναθέτουσα αρχή εντός της οριζόμενης προθεσμίας σχετικώς αποδειχθέν αίτημα παράτασης προθεσμίας υποβολής τους, ο Δήμος υποχρεούται να του χορηγήσει την αιτούμενη παράταση για όσο χρόνο απαιτηθεί για την χορήγησή τους από τις αρμόδιες αρχές. Η εν λόγω δε ρύθμιση της διακήρυξης (βλ. άρθρο 4.2.), καθώς και η αντίστοιχη του ν.4605/2019, εναρμονίζονται με την υποχρέωση διαφάνειας εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, καθόσον διαμέσου της διακήρυξης οι συμμετέχοντες στον διαγωνισμό έχουν λάβει έγκαιρα γνώση ότι σε περίπτωση μη προσκόμισης των ανωτέρω απαιτούμενων δικαιολογητικών κατά την κατακύρωση η αναθέτουσα αρχή δεν έχει την υποχρέωση να τους καλέσει να τα συμπληρώσουν, η εν λόγω δε έλλειψη συνιστά λόγο απόρριψης της προσφοράς τους, κατά τα σχετικά άρθρα της διακήρυξης (βλ. σχετικά και Αιτιολογική Έκθεση του ν.4605/2019).

23. Επειδή, η προσφεύγουσα επικαλείται ως λόγο αποκλεισμού της προσφοράς της παρεμβαίνουσας την υποβολή δύο υπευθύνων δηλώσεων στα πλαίσια της υποβολής των δικαιολογητικών κατακύρωσης, οι οποίες είναι ανυπόγραφες. Από την πλευρά της η παρεμβαίνουσα υποστηρίζει ότι η υποβολή των συγκεκριμένων υπεύθυνων δηλώσεων δεν απαιτείτο από την

διακήρυξη και ως εκ τούτου τυχόν πλημμέλεια αυτών δεν είναι δυνατόν να οδηγήσει σε αποκλεισμό της.

24. Επειδή, καταρχήν όσον αφορά την υπεύθυνη δήλωση που αφορά την τήρηση του Ν. 3310/2005 (προβλέπεται στην Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επικρατείας 20977/23-8-2007 (Β'1673) «Δικαιολογητικά για την τήρηση των μητρώων του ν. 3310/2015 όπως τροποποιήθηκε με το ν. 3414/2005») υφίσταται η εξής αναφορά στην παρ. (στ) με τίτλο «Δικαιολογητικά της παρ. Α.5 του Άρθρου 22» της διακήρυξης : *«Περαιτέρω, πριν την υπογραφή της σύμβασης υποβάλλεται η υπεύθυνη δήλωση της κοινής απόφασης των Υπουργών Ανάπτυξης και Επικρατείας 20977/23-8-2007 (Β'1673) «Δικαιολογητικά για την τήρηση των μητρώων του ν. 3310/2015 όπως τροποποιήθηκε με το ν. 3414/2005».* Τω όντι ως υποστηρίζει η παρεμβαίνουσα η σχετική ΚΥΑ το *ad hoc* περιεχόμενο της οποίας μεταφέρεται αυτούσιο στο σώμα της οικείας διακήρυξης, κάνει ρητή μνεία για υποβολή της επίμαχης υπεύθυνης δήλωσης πριν την υπογραφή της σύμβασης εν γένει. Ωστόσο, δεδομένου ότι η συγκεκριμένη ΚΥΑ έχει ως έρεισμα τον Ν. 3310/2005 «Μέτρα για τη διασφάλιση της διαφάνειας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων κατά τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων» (ΦΕΚ 30 Α' / 14.2.2005), και ιδίως της παρ. 5 του άρθρου 5 αυτού, ως ισχύει και σε κάθε περίπτωση δεν ερείδεται ούτε συναρτάται άμεσα με τον Ν. 4412/2016, δεν θα εδύνατο να εμπεριέχει αναφορά σε συγκεκριμένο στάδιο διαγωνιστικής διαδικασίας ως είναι το στάδιο υποβολής και αξιολόγησης των δικαιολογητικών κατακύρωσης. Από την άλλη πλευρά, η αναθέτουσα αρχή κατά την διαμόρφωση των όρων της διακήρυξης επέλεξε να εντάξει την υποβολή της συγκεκριμένης υπεύθυνης δήλωσης στο τρέχον υπό εξέταση στάδιο των δικαιολογητικών κατακύρωσης, με την ρητή μνεία της στην παρ. (στ) με τίτλο «Δικαιολογητικά της παρ. Α.5 του Άρθρου 22» της διακήρυξης, που αφορά τα δικαιολογητικά ονομαστικοποίησης μετοχών, ενώ αντίστοιχα στο άρθρο 4.2. που αφορά την πρόσκληση υποβολής δικαιολογητικών προσωρινού αναδόχου / κατακύρωση/ πρόσκληση για υπογραφή σύμβασης, δεν προβλέπεται η υποβολή της προκείμενης υπεύθυνης δήλωσης ή οποιουδήποτε άλλου δικαιολογητικά ομού με την υποβολή της εγγυητικής επιστολής, σε αντίθεση με την ρητή πρόβλεψη ως

προς τα δικαιολογητικά κατακύρωσης ως ευχερώς συνάγεται από την ενσωμάτωσή της στο οικείο άρθρο που αφορά τα επίμαχα αποδεικτικά έγγραφα. Άλλωστε, και η ίδια η παρεμβαίνουσα υπέβαλε – αν και πλημμελώς – την επίμαχη υπεύθυνη δήλωση με τα δικαιολογητικά κατακύρωσης και προέβη στην εκ νέου υποβολή της ψηφιακά υπογεγραμμένη κατόπιν σχετικής πρόσκλησης της αναθέτουσας αρχής.

25. Με το άρθρο, δε, 26 περ. γ του ν. 1599/1986 «Σχέσεις Κράτους – Πολίτη κλπ διοικητικές διατάξεις» (Φ. Α' 75) καταργήθηκε το ν.δ 105/1969 «Περί ατομικής ευθύνης του δηλούντος ή βεβαιούντος» και η παρ. 1 του άρθρου 8 του νόμου αυτού (1599/1986) όρισε ότι: «Γεγονότα ή στοιχεία που δεν αποδεικνύονται με το δελτίο ταυτότητας ή τα αντίστοιχα έγγραφα του άρθρου 6, μπορεί να αποδεικνύονται ενώπιον κάθε αρχής ή υπηρεσίας του δημόσιου τομέα με υπεύθυνη δήλωση του ενδιαφερόμενου ...». Επομένως, από τη γραμματική διατύπωση της ως άνω αναφερθείσας διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 8 του ν. 1599/1986 που αναφέρεται σε υπεύθυνη δήλωση του ενδιαφερόμενου προκύπτει με ενάργεια και χωρίς αμφιβολία ότι την υπεύθυνη δήλωση πρέπει να την υπογράψει ο ίδιος ο δηλών και δεν επιτρέπεται η υπογραφή της από τρίτα πρόσωπα που είναι εφοδιασμένα με ειδικό ή γενικό πληρεξούσιο. Τούτο προκύπτει, πέρα από τη σαφή γραμματική διατύπωση της διάταξης αυτής και από το σκοπό του νόμου που συνίσταται στη διευκόλυνση του διοικούμενου από τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και στην ταχύτερη διεκπεραίωση των υποθέσεων του με την ανάληψη όμως της ποινικής ευθύνης για τυχόν ανακρίβεια του περιεχομένου της δήλωσης (άρθρ. 22 παρ. 6 ν. 1599/1986). Περαιτέρω, όπως έχει κριθεί από τη νομολογία, η ελληνική έννομη τάξη προϋποθέτει ανθρώπινη συμπεριφορά για την τέλεση ποινικού αδικήματος και ως εκ τούτου νομικό πρόσωπο δεν δύναται να έχει ποινική ευθύνη, την οποία φέρουν μόνο τα φυσικά πρόσωπα (πρβλ Ε.Α. Σ.Τ.Ε. 1230/2009). Η ποινική ευθύνη συνιστά επομένως, προσωποπαγή ευθύνη φυσικών προσώπων. Ως εκ τούτου, βάσει της αρχής της τυπικότητας αλλά για λόγους υποχρεωτικής ταυτοποίησης του υπογράφοντος φυσικού προσώπου προκειμένου να είναι εφικτή η επιβολή των έννομων συνεπειών του αδικήματος της ψευδούς δήλωσης έγκυρης υπογραφής της προσφυγής από το νόμιμο εκπρόσωπο, δεν είναι σύνομη η θέση απλής φυσικής

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

εταιρικής υπογραφής (πρβλ. ενδεικτικά ΔεφΑθ. (ΑΣΦ) 200/2013, 618/2013, ΔΕφΠειρ (Ασφ.) 22/2013, ΣΤΕ 3867/2015, ΕλΣυν Στ' Κλιμ. 86/2013, ΔΕφΚομ (Ασφ.) 7/2013, ΣΤΕ (Ασφ.) 150/2011, 769/2011, ΣΤΕ 1344/2010, 1415/2010). Κατά τα ως άνω η προσήκουσα υπογραφή του υποβάλλοντος την προσφυγή αποτελεί ουσιώδες στοιχείο αυτής και συνδέεται με την εγκυρότητα της δήλωσης (ΔεφΑθ (Ασφ) 93/2013, ΣΤΕ 2017/2010, ΕΑ ΣΤΕ 234/2010, πρβλ. ΕΑ 736/2009, 938/2007).

26. Επειδή, ο διαχωρισμός μεταξύ ουσιώδους και επουσιώδους έλλειψης ως και μεταξύ τυπικού και ουσιώδους σφάλματος θα πρέπει να ερμηνεύεται μέσω του πρίσματος του άρθρου 102 και του άρθρου 18 Ν. 4412/2016 και των αρχών που αυτά καθιερώνουν, το πρώτο στην ειδική περίπτωση της συμπλήρωσης και το δεύτερο γενικά επί των διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων και αμφότερα με τη σειρά τους πρέπει να ερμηνεύονται στο πλαίσιο του αποτελεσματικού ανταγωνισμού. Το κριτήριο δε του παραπάνω διαχωρισμού, συνίσταται στο ότι, η επιτρεπτή συμπλήρωση δεν πρέπει να είναι τέτοιας έκτασης ώστε να επιτρέπει τις εναλλακτικές προσφορές, να προσδίδει πλεονέκτημα στον υπέρ ου οικονομικό φορέα έναντι των ανταγωνιστών του εισάγοντας ευμενή υπέρ αυτού διάκριση, να μην επιτρέπει τη μεταβολή των υποβληθεισών προσφορών, να μην του παρέχει εμμέσως ευκαιρία πλήρωσης αποδεικτικής ή ουσιαστικής προϋπόθεσης ή να του παρέχει δυνατότητα για την το πρώτον επίκληση προσόντων, δυνατοτήτων, ικανοτήτων και νομικών και πραγματικών δεδομένων, τα οποία ανεξαρτήτως αν υφίσταντο ή όχι κατά τον χρόνο υποβολής της προσφοράς του, αυτός δεν τα επικαλέστηκε καίτοι η διακήρυξη τα απαιτούσε ή για την το πρώτον τήρηση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας που αυτός δεν τήρησε. Αντίστροφα, είναι παραδεκτή η συμπλήρωση και η διόρθωση, όταν από το ίδιο το περιεχόμενο και αντικείμενο του σφάλματος προκύπτει ότι αυτό είναι έλασσον σε σχέση με το αποδεικτικό αντικείμενο της διακήρυξης, σύνηθες και ιδιαίτερα ευχερές να λάβει χώρα κατά τη σύνταξη της προσφοράς και κατά τα διδάγματα της κοινής λογικής και πείρας, ενώ το σφάλμα πρέπει να είναι τέτοιου είδους, ώστε η αναγωγή του σε απλή, εύλογη και συνήθη, άρα και συγγνωστή, παραδρομή θα πρέπει να είναι αντικειμενικά προφανής στην κρίση κάθε ευλόγως σκεπτόμενου τρίτου και δη των οργάνων αξιολόγησης, τα

οποία ακριβώς για αυτόν τον λόγο έχουν την ευχέρεια κατά την ακριβώς παραπάνω κρίση τους και συνεπεία αυτής να καλέσουν κατ' άρ. 102 τον οικονομικό φορέα για διευκρινίσεις. Περαιτέρω, κρίσιμο κριτήριο για την κρίση περί του συγγνωστού, άρα και συμπληρώσιμου/διορθώσιμου ενός σφάλματος/έλλειψης αποτελεί υπό προϋποθέσεις η τυχόν ασάφεια και ελλειπτικότητα των οικείων όρων της διακήρυξης (βλ και απόφαση με αρ. 253/2017 ΑΕΠΠ). Ωστόσο, καθίσταται σαφές ότι η πλημμέλεια που αναφέρεται ανωτέρω, θα πρέπει να δημιουργεί αντικειμενικώς αμφισημία σε συγκεκριμένο όρο ή προδιαγραφή άλλως θα πρέπει να είναι ικανή να δημιουργήσει στον επαρκώς ενημερωμένο υποψήφιο δικαιολογημένη αμφιβολία ως προς την ορθή διαμόρφωση της προσφοράς του, κατά τρόπο που να καθίσταται επιβεβλημένη η επίκληση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και συνεπεία αυτής υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να καλέσει τον υποψήφιο ανάδοχο δυνάμει του άρθρου 102 παρ. 5 για διευκρίνιση ή συμπλήρωση της προσφοράς του (βλ. ενδεικτικά ΑΕΠΠ 876/2019, 393/2019).

27. Επειδή, η διαγραφόμενη με τη διάταξη του άρθρου 102 του Ν. 4412/2016, διαδικασία δεν μπορεί να θεραπεύσει την παράλειψη προσκόμισης εγγράφων ή παροχής πληροφοριών, των οποίων η υποβολή ήταν απαραίτητη βάσει ρητών και με σαφήνεια διατυπωθέντων όρων της διακήρυξης, ούτε να οδηγήσει στην τροποποίηση υποβληθείσας προσφοράς (πρβλ. αποφ. ΔΕΕ της 29ης.3.2012, SAG ELV Slovensko κ.λπ., C-599/10, σκ. 40, της 11ης.5.2017, Archus και Gama, C-131/16, σκ. 31, της 4ης.5.2017, C 387/14, Esaprojektsp. z o.o. κατά WojewództwoŁódzkie, σκ. 37-40). Ομοίως, καθίσταται σαφές ότι δεν χωρεί εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 102 του Ν. 4412/2016, όταν από τις οικείες διατάξεις προκύπτει δέσμια αρμοδιότητα της αναθέτουσας αρχής ή του αναθέτοντος φορέα να απορρίψει την οικεία προσφορά (βλ. Δ.Εφ. Χανίων 13/2019 σκ. 14, βλ. Δεφ Χαν 10/2019, πρβλ ΕΑ ΣΤΕ 30/2019, ΑΕΠΠ 702/2019, 668/2019, 242/2019, 36/2019, Ε. Παυλίδου, «οι αλυσιτελείς αιτήσεις ακυρώσεως του ΣΤΕ», ΕΔΔ, 2 2015, σελ. 249).

28. Επειδή, περαιτέρω, μια προσφορά δεν δύναται να τροποποιηθεί μετά την κατάθεσή της, είτε κατόπιν πρωτοβουλίας της αναθέτουσας αρχής είτε του προσφέροντος (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 29ης Μαρτίου 2012, SAG ELV Slovensko κ.λπ., C 599/10, EU:C:2012:191, σκέψη 36, καθώς και

της 10ης Οκτωβρίου 2013, Manova, C 336/12, EU:C:2013:647, σκέψη 31), ή να αντικατασταθεί με νέα (βλ. αποφάσεις της 29ης Μαρτίου 2012, SAG ELV Slovensko κ.λπ., C- 599/10, EU:C:2012:191, σκέψη 40, της 10ης Οκτωβρίου 2013, Manova, C- 336/12, EU:C:2013:647, σκέψη 36) οπότε οιαδήποτε ερώτηση προς διευκρίνιση μπορεί μόνο να έχει ως αποτέλεσμα την άρση κάποιας ασάφειας και όχι την τροποποίηση της εν θέματι προσφοράς (βλ. σχετικές αποφάσεις της 11ης Μαΐου 2017, Archus and Gama, C-131/2016, της 29ης Μαρτίου 2012, SAG ELV Slovensko κ.λπ., C-599/10, EU:C:2012:191, σκέψη 40, της 10ης Οκτωβρίου 2013, Manova, C- 336/12, EU:C:2013:647, σκέψη 36).

29. Επειδή, το ΔΕΕ έχει χρησιμοποιήσει την έννοια «του ευλόγως ενημερωμένου και κανονικά επιμελούς συμμετέχοντα» σε διαφορετικά επίπεδα αξιολογικής κρίσης. Ειδικότερα, καταρχήν αναφορικά με την κρίση περί της ασάφειας ή μη όρου διακήρυξης έχει αναφέρει ενδεικτικά «Στη σκέψη 42 της αποφάσεως SIAC Construction (C-19/00, EU:C:2001:553), το Δικαστήριο έκρινε ότι τα κριτήρια αναθέσεως πρέπει να διατυπώνονται, στη συγγραφή υποχρεώσεων ή στην προκήρυξη του διαγωνισμού, κατά τρόπο που να επιτρέπει σε όλους τους διαγωνιζόμενους οι οποίοι είναι ευλόγως ενημερωμένοι και επιδεικνύουν τη συνήθη επιμέλεια να τα ερμηνεύουν κατά τον ίδιο τρόπο. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει αν ο ενδιαφερόμενος διαγωνιζόμενος αδυνατούσε όντως να κατανοήσει τα επίμαχα κριτήρια αναθέσεως ή αν πρέπει να θεωρηθεί ότι είχε τη δυνατότητα να τα κατανοήσει βάσει του κριτηρίου του ευλόγως ενημερωμένου διαγωνιζόμενου που επιδεικνύει τη συνήθη επιμέλεια» (βλ. Απόφαση ΔΕΕ της 12ης Μαρτίου 2015, C-538/13 (eVigilo Ltd) σκ. 54,55, πρβλ. Προτάσεις της Γενικής Εισαγγελέως, Eleanor Sharpston της 2ης Σεπτεμβρίου 2018, Υπόθεση C-375/17 (Stanley Int. Betting Ltd) σκ. 71). Περαιτέρω, η ως άνω έννοια υπεισέρχεται όταν το Δικαστήριο υπολαμβάνει συγκεκριμένη συμπεριφορά επιληφθέν επί συγκεκριμένης συμπεριφοράς υποψηφίου και δη επί ζητήματος γένεσης τελωνειακής οφειλής το ΔΕΕ έκρινε ότι «Συναφώς, αφενός, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η έκφραση «όφειλαν εύλογα να γνωρίζουν», που περιλαμβάνεται στο άρθρο 202, παράγραφος 3, δεύτερη περίπτωση, του τελωνειακού κώδικα, αναφέρεται στη

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

συμπεριφορά ενημερωμένου και επιμελή επιχειρηματία» [Απόφαση του ΔΕΕ της 17ης Νοεμβρίου 2011, υπόθεση C-454/10 (Oliver Jestel) σκ.22, Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα, Michal Bobek, της 5ης Ιουλίου 2017, Υπόθεση C-224/16 (ΑΕΒΤΠΙ) σκ. 71].

30. Επειδή, σύμφωνα με τη ρητή διάταξη του άρθρου 102 παρ. 3 του ν. 4412/2016, η συμπλήρωση ή η διευκρίνιση εγγράφων δεν επιτρέπεται να έχει ως συνέπεια την μεταγενέστερη αντικατάσταση εγγράφων, που έχουν υποβληθεί σύμφωνα με τους όρους της διακήρυξης (πρβλ. Ε.Α. 1065/2009, 1044/2010 κ.ά.) ή δεν έχουν υποβληθεί νομίμως, πολλώ, δε, μάλλον εφόσον πρόκειται για υπεύθυνη δήλωση, η προσήκουσα υπογραφή της οποίας συνδέεται άρρηκτα με την ίδια την φύση του εγγράφου ως υπεύθυνης δήλωσης και με την επέλευση στο πρόσωπο του υπευθύνως δηλούντος υπογράφοντος των συνεπειών του Ν. 1599/86 και η οποία έχοντας υποβληθεί άνευ υπογραφής – πολλώ, δε, μάλλον ψηφιακής κατά ειδικώς οριζόμενα στο οικείο κανονιστικό πλαίσιο διενέργειας ηλεκτρονικού διαγωνισμού - στερείται του κύρους της ως οιονεί μη υποβληθείσα (πρβλ. Ε.Α. 135/2018, Δ.Εφ.Θεσ/νίκης Ν166/2018).

31. Επειδή, δεν αποκλείεται η εφαρμογή του άρθρου 102 στα δικαιολογητικά του άρθρου 103 του Ν. 4412/2016 υπό τους όρους προφανώς εν γένει εφαρμογής του, ήτοι εφόσον δεν πρόκειται για ανεπίτρεπτη τροποποίηση του υποβληθέντος φακέλου, άλλως εφόσον δεν υφίσταται δέσμια υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να απορρίψει την οικεία προσφορά κατά τις κείμενες διατάξεις (βλ ΔεφΠατρ Ν58/2019) .

32. Επειδή, έτι περαιτέρω, στην Κατευθυντήρια 23 της ΕΑΑΔΗΣΥ με τίτλο «Ειδικά θέματα συμπλήρωσης του Τυποποιημένου Εντύπου Υπεύθυνης Δήλωσης (ΤΕΥΔ) και του Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης (ΕΕΕΣ)» αναφέρεται μεταξύ άλλων *«Κατ' εξαίρεση, στις περιπτώσεις έλλειψης υπογραφής/ών στο ΤΕΥΔ/ ΕΕΕΣ δεν είναι δυνατή η προσφυγή στην, κατά τα ανωτέρω, δυνατότητα συμπλήρωσης, καθώς η έλλειψη υπογραφής στο ΤΕΥΔ/ΕΕΕΣ ή μη νόμιμη/έγκυρη υπογραφή του ισοδυναμεί με μη νόμιμη/έγκυρη υποβολή του, η δε ως άνω δυνατότητα παροχής διευκρινίσεων ή/ και συμπλήρωσης αφορά μόνο σε ήδη υποβληθέντα έγγραφα/*

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

δικαιολογητικά (υποσημείωση 22)». Στην, δε, ανωτέρω υποσημείωση αναφέρει «πρβλ. άρθρο 102 παρ. 2 τελευταίο εδάφιο ν. 4412/2016».

33. Επειδή, επομένως, ως προκύπτει από τα ανωτέρω, κατά δέσμια αρμοδιότητα της αναθέτουσας αρχής η προσφορά της παρεμβαίνουσας - δεδομένου ότι η επίμαχη υπεύθυνη δήλωσή της που αφορά τον χρόνο υποβολής δικαιολογητικών κατακύρωσης (βλ. και αρ. 80 του Ν. 4412/2016) είναι ανυπόγραφη -έπρεπε να απορριφθεί, η, δε, παράλειψη υποβολής υπεύθυνης δήλωσης με το ως άνω αναφερθέν περιεχόμενο ψηφιακά υπογεγραμμένη, δεν εδύνατο να συμπληρωθεί εκ υστέρων κατ' εφαρμογή του άρθρου 102 του Ν. 4412/2016 (βλ. ΔΕφΧαν 10/2019). Επομένως, ο πρώτος λόγος της προσφυγής κρίνεται βάσιμος.

34. Επειδή, η αποδοχή του πρώτου λόγου οδηγεί αυτόθροα στην απόρριψη της οικείας προσφοράς και ως εκ τούτου η εξέταση του δεύτερου λόγου καθίσταται αλυσιτελής, δεδομένου ότι η τυχόν απόρριψή του ουδόλως δύναται να μεταβάλει τις έννομες συνέπειες της αποδοχής του πρώτου λόγου (ΕΑ ΣτΕ 308/2020).

35. Επειδή, όλως επικουρικώς, όσον αφορά την επικαλούμενη από την προσφεύγουσα παράλειψη υποβολής της υπεύθυνης δήλωσης περί μη ύπαρξης στο πρόσωπο του υποψηφίου απόφασης αποκλεισμού κατ' άρθρο 74 του Ν. 4412/2016, η παρεμβαίνουσα αντιλέγει ότι έχει πληρωθεί η αίρεση της υποβολής της εν θέματι δήλωσης, καθώς λειτουργεί η Εθνική Βάση Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων στην οποία τηρείται κατάλογος των αποκλεισθέντων οικονομικών φορέων (πρβ. Αρ. 73 παρ. 6 του Ν. 4412/2016, βλ. Κατευθυντήρια ΕΑΑΔΗΣΥ 20 (Απόφαση 42/30-5-2017) και δη υποσημείωση 115), ως προκύπτει από σχετική ανακοίνωση της ΕΑΑΔΗΣΥ κι επισκόπηση του επίσημου διαδικτυακού της τόπου, στον οποίο ως υποσύστημα εντάσσεται η οικεία Βάση Δεδομένων.

36. Επειδή, στο άρθρο 23. 2. της διακήρυξης με τίτλο «Δικαιολογητικά (Αποδεικτικά μέσα)», αναφέρει μεταξύ άλλων ρητά «Οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται να υποβάλλουν δικαιολογητικά ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία, αν και στο μέτρο που η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει τα πιστοποιητικά ή τις συναφείς πληροφορίες απευθείας μέσω πρόσβασης σε εθνική βάση δεδομένων σε οποιοδήποτε κράτος - μέλος της

Ένωσης, η οποία διατίθεται δωρεάν, όπως εθνικό μητρώο συμβάσεων, εικονικό φάκελο επιχείρησης, ηλεκτρονικό σύστημα αποθήκευσης εγγράφων ή σύστημα προεπιλογής. Η δήλωση για την πρόσβαση σε εθνική βάση δεδομένων εμπεριέχεται στο Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (ΤΕΥΔ)». Επομένως, αν και προβλέπεται και στο οικείο κανονιστικό πλαίσιο η άμεση πρόσβαση σε Εθνική Βάση Δεδομένων προς άντληση απαιτούμενων πληροφοριών, οι οποίες άλλως θα υποβάλλονταν με σχετικό δικαιολογητικό, η οικεία πρόβλεψη προϋποθέτει σε επίπεδο προκαταρκτικής απόδειξης την ρητή μνεία της στο ΤΕΥΔ εν είδει παραπομπής στην συγκεκριμένη Εθνική Βάση Δεδομένων.

37. Επειδή, επομένως, από τον έλεγχο του σχετικού ΤΕΥΔ ουδόλως προκύπτει η ρητή αναφορά της Εθνικής Βάσης Δημοσίων Συμβάσεων ως – εν πάση περιπτώσει - απαιτείται (βλ. Μέρος VI Τελικές δηλώσεις και δη υποσημείωση χlviii όπου αναφέρεται ως προς την κατά περίπτωση εθνική βάση δεδομένων «Υπό την προϋπόθεση ότι ο οικονομικός φορέας έχει παράσχει τις απαραίτητες πληροφορίες (διαδικτυακή διεύθυνση, αρχή ή φορέα έκδοσης, επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων) που παρέχουν τη δυνατότητα στην αναθέτουσα αρχή ή στον αναθέτοντα φορέα να το πράξει. Όπου απαιτείται, τα στοιχεία αυτά πρέπει να συνοδεύονται από τη σχετική συγκατάθεση για την εν λόγω πρόσβαση», οπότε με βάση τους όρους της διακήρυξης, τους οποίους ανεπιφύλακτα αποδέχτηκε με τη συμμετοχή της η παρεμβαίνουσα (πρβλ. ΣτΕ 2770/2013, 5690/1996, 964/1998 Ολομ., 966/1998 Ολομ., 1415/2000 Ολομ., 3602/2005 επταμ., 702/2008, 1794/2008, 1667/2011 Ολομ., 3952/2011, 2137/2012, πρβλ. και ΔΕΚ, απόφαση της 12.2.2002, Universale-Bau AG, C-470/99, σκέψεις 65 έως 79, καθώς και απόφαση της 27.2.2003, Santex SpA, C-327/00 , σκέψεις 32 έως 66), και την προσφορά του δεν προκύπτει η δυνατότητα παράλειψης υποβολής της επίμαχης υπεύθυνης δήλωσης και η αυτοβούλως αναζήτηση της σχετικής πληροφορίας από την αναθέτουσα αρχή. Εξάλλου, η επικληθείσα από την παρεμβαίνουσα Κατευθυντήρια Οδηγία 18 της ΕΑΑΔΗΣΥ η οποία αναφέρει «Οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται να υποβάλλουν δικαιολογητικά ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία, αν και στο μέτρο που η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει τα πιστοποιητικά ή τις συναφείς

πληροφορίες απευθείας μέσω πρόσβασης σε εθνική βάση δεδομένων σε οποιοδήποτε κράτος - μέλος της Ένωσης, η οποία διατίθεται δωρεάν, όπως εθνικό μητρώο συμβάσεων, εικονικό φάκελο επιχείρησης, ηλεκτρονικό σύστημα αποθήκευσης εγγράφων ή σύστημα προεπιλογής», αναφέρει ομοίως «Τέλος, υπενθυμίζεται ότι η δήλωση για την πρόσβαση σε εθνική βάση δεδομένων εμπεριέχεται, προκειμένου για συμβάσεις του Παραρτήματος Α, στο Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ) και προκειμένου για συμβάσεις του Παραρτήματος Β, στο Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (Τ.Ε.Υ.Δ)» ενώ αφορά την κατάρτιση των διακηρύξεων (βλ. θέμα αυτής «*Οδηγίες συμπλήρωσης των προτύπων τευχών διακήρυξης ανοικτής διαδικασίας για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων έργου, άνω των ορίων και κάτω των ορίων του ν. 4412/2016, με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά με βάση την τιμή*»). Επομένως, και η δεύτερη υπεύθυνη δήλωση έπρεπε να υποβληθεί νομίμως υπογεγραμμένη και ως εκ τούτου ισχύουν *mutatis mutandis* τα κριθέντα ως προς την πρώτη υπεύθυνη δήλωση. Συνακόλουθα, και ο δεύτερος λόγος προσφυγής κρίνεται βάσιμος.

38. Επειδή, γίνεται δεκτή εν συνόλω η εισήγηση.

39. Επειδή, κατ' ακολουθίαν, η κρινόμενη Προδικαστική Προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή και η παρέμβαση να απορριφθεί.

4. Επειδή, ύστερα από την προηγούμενη σκέψη, το παράβολο του κατέθεσε η προσφεύγουσα πρέπει να επιστραφεί (άρθρο 363 Ν.4412/2016).

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την Προδικαστική Προσφυγή.

Ακυρώνει την προσβαλλόμενη απόφαση κατά το κεφάλαιο που αποδέχεται την προσφορά της παρεμβαίνουσας και την ανακηρύσσει οριστική ανάδοχο.

Απορρίπτει την Παρέμβαση.

Ορίζει την επιστροφή του παραβόλου ύψους 6.250,00 ευρώ με κωδικό «...», στην προσφεύγουσα.

Αριθμός απόφασης: 935 /2020

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε την 22^α Ιουλίου 2020 και εκδόθηκε την 11 Αυγούστου 2020 στον Άγιο Ιωάννη Ρέντη.

Η Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Ευαγγελία Μιχολίτση

Μαρία Κατσαρού